

Tid til udvikling

Nr. 15/2005

29. juli

62. årgang

Social pædagogogen

Lodtrækningsforsøg på børn

Styrelsen for Social Service forbereder en undersøgelse, der skal dokumentere, om en ny manualbaseret metode hjælper udsatte børn. PMT hedder metoden, og den indebærer blandt andet, at der skal trækkes lod om, hvilken behandling et barn skal have.

„Specialisering koster – de amtslige pladser er dyre, fordi de er målrettet personer, med behov for en sammensat ydelse, som kræver ekstra hænder, og disse hænder skal sidde på medarbejdere, som er uddannede til at varetage personer med netop disse handicap.“

Af Orla Hav (S)
Amtsborgmester,
formand for
Amtsrådsforeningens
Social- og
psykiatriudvalg

I sommerferien har Socialpædagogen inviteret tre gæster til at skrive den faglige kommentar. DSI's formand Stig Langvad skrev i nr. 14, Nordjyllands amtsborgmester Orlav Hav skriver i nr. 15 og Horsens borgmester Vagn Ry Nielsen i nr. 16.

Få nu armene ned

Socialpædagogen har bedt mig fortælle hvad jeg vil gøre for at sikre de mest specialiserede tilbud i en kommende reform. Jeg ville ønske det stod i min magt netop at gøre dette: „at sikre de mest specialiserede tilbud i amterne“. Jeg må desværre konstatere, at den samlede lovpakke er vedtaget med et meget snævert flertal i folketinget, og at min rolle som amtsborgmester på det sociale område nu begrænser sig til en appel til mine kommunale kolleger om at tænke sig gevaldigt om.

Jeg er igennem en længere periode blevet mødt af borgmesterkolleger i store såvel som mindre kommuner, der ikke har kunnet få armene ned af bejgstring over, at nu skulle de overtage hele det sociale område – amtet skal nedlægges, nu skal vi på banen. Jeg kan kun mane til besindighed.

Kommunerne overtager myndighedsopgaven på området – men de overtager også den fulde finansiering. For rigtig mange kommunalpolitikere er det ikke gået op, hvad det betyder i sin fulde konsekvens. Det kan blive en meget dyr affære at ville overtage amtslige tilbud i kommunen; der er jo en årsag til, at det drives af amtet: tilbuddet er specialiseret og dækkende hele regionen. Hvis kommunen overtager tilbuddet overtager det en betydelig templadsrisiko.

Det kan også blive en „dyr affære“ for brugeren af tilbuddet. Specialisering koster – de amtslige pladser er

dyre, fordi de er målrettet personer, med behov for en sammensat ydelse, som kræver ekstra hænder, og disse hænder skal sidde på medarbejdere, som er uddannede til at varetage personer med netop disse handicap, hvad enten de er fysiske, psykiske eller sociale. Den socialpædagogiske specialisering, som Danmark med rette kan være stolt af, er truet i den sammenhæng, for det er billigere for en kommune på kort sigt at benytte ufaglært arbejdskraft, hvis økonomien er trængt.

Derfor er det, jeg maner til besindighed – for kommunen har en valgmulighed. Den behøver ikke overtage alle regionale tilbud pr. 1. januar 2007. Den kan vælge at overtage nogle tilbud, og fortsat købe de mest specialiserede pladser hos den kommende region. Dette gælder de tilbud, hvor kommunen **skal** overtage tilbuddet (tilbuddene til anbragte børn og deres familier) samt de tilbud hvor kommunen **kan** overtage (handicaptilbuddene).

I Nordjylland har kommuneforeningen og amtet indledt et samarbejde om den opgaveoverdragelse, der skal finde sted. Hensigten er at sikre de svageste, dem som bruger de amtslige tilbud. Her mener jeg begge parter skal være realistiske. Kommunerne skal få armene ned – de kan ikke drive alt på det sociale område! Til gengæld skal amterne også komme med et fornuftigt aftaleudspil ved årsskiftet.

Socialpædagogen

ISSN 0105-5399

Ansvarshavende:
Forbundsformand
Kirsten Nissen

Redaktion:
Lone Marie Pedersen
(redaktør)
Kurt Ladefoged
Jens Nielsen
Maria Rørbæk
Karianne Bengtsen Blem
(barsel)

Layout: Bodil Hesselbo

Stillingsannoncer:
Lene Jensen, Datagraf
Auning AS, Energivej 75,
8963 Auning
Tlf. 8795 5555,
fax 8795 5544
annoncer@datagraf.dk

Læserindlæg, artikler og
anmeldelser er ikke nød-
vendigvis udtryk for redak-
tionens eller organisatio-

nens mening. Redaktionen
påtager sig intet ansvar for
uopfordret indsendt stof.

Alle artikler i Socialpæda-
gogen kan desuden findes i
bladets elektroniske arkiv
på internettet www.sl.dk

Adresse:
Socialpædagogen
Brolæggerstræde 9,
1211 København K
Tlf. 3396 2800 kl. 10-15,

Telefax: 3396 2998
redaktionen@sl.dk
www.sl.dk

Abonnement:
Abonnementspris 2005:
753,75 kr. inkl. moms (26
numre)
Løssalg: 35,00 kr. + porto

Tryk og produktion:
Datagraf Auning AS
Oplag: 44.677 i perioden
1.7.03-30.06.04

Redaktionen af 15/05
er afsluttet d. 21.7.05.

Deadline for læserbreve og
stillingsannoncer for 16/05,
der udkommer den 12. au-
gust er mandag den 1. au-
gust kl. 12.
Deadline for 17/05 er man-
dag den 15. august kl. 12.

Forsidefoto:
Povl Anker Nielsen

 Medlem af
Dansk
Fagpresseforening

 NORDISK MILJØOVERVÅGNING
247 Tryksag 105

 FMK
FAGPRESSENS MEDIEKONTROL

På Kanstaniebo i Tønder brugte medarbejderne personalemøderne til at diskutere dilemmaer og refleksioner i det pædagogiske arbejde med de udviklingshæmmede brugere. De delte ganske enkelt personalemøderne op i driftsmøder og udviklingsmøder og fandt ud af, at det gav tid til udvikling.

s. 4-6

Foto: Poul Anker Nielsen

Ministerrapport foreslår, at psykisk syge kan tvangsmedicineres. De psykisk syge frygter medicinen og fortæller om invaliderende bivirkninger og giver dumpekarakter til psykiatrisk behandling. Psykiatere louveriser den antipsykotiske medicin.

s. 7-8

Arkivfoto: Lars E. Andreasen/Scanpix

Stefan er en mønsterbryder, som i en alder af 27 år er godt i gang med en højere uddannelse på Roskilde Universitets Center. Det skyldes efter hans mening to stabile professionelle voksne, der støttede ham gennem en svær barndom. Nu fortæller han Socialpædagogen om sine erfaringer med at være anbragt.

s. 16-18

Foto: Soraja Iskov

i Indhold

s. 4

UDVIKLINGSHÆMMEDE

De tog sig tid til udvikling

s. 7

PSYKISK SYGE

Dumpekarakter til psykiatrisk behandling

s. 10

UDSATTE BØRN

Lodtrækningsforsøg på vej

s. 12

PMT

Magten tilbage til forældrene

s. 16

UDSATTE BØRN

Jeg blev set

s. 19

PÆDAGOGUDDANNELSEN

Praktikken fik et løft

s. 21

NYE BØGER

Et pluk af relevante fagbøger

s. 22

UDVIKLINGSHÆMMEDE

Ønskes: et helt almindeligt arbejde

s. 24

NYT FRA SL:A

Økonomisk støtte til uddannelse

s. 26

ANMELDELSE

Socialpædagogen som forvalter af offentlig omsorg

s. 28

SYNSPUNKT

Viden er værktøjet

s. 30

DEBAT

Debatten om evidensbaseret viden fortsætter i dette nummer af Socialpædagogen

Pædagog Anneli Arpe Mortensen (fra venstre), afdelingsleder Dorthe Haase og pædagog Catherine Tygsen er enige om, at opdelingen af personalemøderne i rene driftsmøder og møder, hvor der er tid til refleksion, har gjort meget for den faglige udvikling.

De tog sig tid til udvikling

Det er muligt at få tid til faglig udvikling, men det kræver et helt bevidst valg – og fravalg, viser erfaringerne fra Kastaniebo i Tønder, hvor personalet også arbejder i selvstyrende team

Af Anna Marie Bohsen
Foto: Povl Anker Nielsen

UDVIKLINGSHÆMMEDE ■ Det er interessant at konstatere, hvor meget debat enkelte ord kan skabe og hvor mange følelser, de bringer i drift. Og det er, hverken fordi ordene er svære at stave eller læse – eller specielt lange. Der er stor forskel på, hvad den enkelte lægger i de enkelte ord, og hvilke konsekvenser det har at vælge det ene ord frem for det andet. Debatten i personalegruppen kommer, når der er refleksion og udvikling på mødets dagsorden, og der skal sættes ord på valg og fravalg.

Stedet er Kastaniebo, der er en afdeling under Område Tønder i Sønderjyllands Amt. Afdelingen er en boenhed efter Servicelovens § 92 med 18 voksne udviklingshæmmede, 21 fastansatte pædagoger og nogle vikarer. Siden 1. april i år har personalet arbejdet i to selvstyrende team og har besluttet, at der også skal være tid til faglig udvikling og refleksion. I erkendelse af, at al forandring skal komme indefra, er personalemøderne ganske enkelt blevet delt op i rene driftsmøder og

møder, hvor der er tid og rum til refleksion.

I løbet af en måned holdes tre personalemøder på hver tre timer.

På de to møder er det boenhedens daglige drift med planlægning, daglige rutiner og problemer, der skal løses. På det tredje møde koncentrerer det pædagogiske personale sig om refleksion og de dilemmaer, der opstår i det daglige arbejde, og som skal reddes ud.

– Vi vil gerne gøre noget ved den faglige udvikling – men har som de fleste andre været hurtige til at sige, at „det har vi ikke tid til“, fortæller Dorthe Haase, der er afdelingsleder på Kastaniebo.

– Vi har imidlertid erfaret, at der er tid til udviklingen. Det er et spørgsmål om at sortere og vælge. Den sortering og det valg er en omstillingsproces, som tager tid – lige som al forandring skal have tid. Det er pludselig en helt anden måde at tale sammen på, og vi kommer ind på mange daglige begreber, som vi egentligt aldrig tidligere har

Refleksion er vigtig

Cand. pæd. pæd. konsulent Per Schaarup:

– Efterhånden er det blevet sådan i mange institutioner og skoler, at man stiller sig tilfreds med at løse driftsopgaver og har helt glemt, at der er noget, som hedder refleksion. Og det er skidt. For hvis man vil udvikle sin kerneydelse og dermed blive bedre til sit arbejde, så er refleksion vigtigt. Og det har de forstået på Kastaniebo.

Vi lever i det hyperkomplekse samfund, hvor der er flere og flere værdier at tage stilling til. Vi har et multietnisk samfund, hvorfra der kommer mange nye ideer: er blodpenge en anstændig måde at handle på, for eksempel. Hvorfor går nogen med tørklæder, og hvorfor spiser nogle svinekød og andre ikke, hvorfor får nogen ris til morgenmad og andre havregryn? Vi kan vælge mellem indiske, tyrkiske, græske og mange andre slags restauranter at spi-

se på, og der findes ingen regler for, om maden er mere rigtig det ene sted frem for det andet.

Derfor skal vi tage stilling til de værdier, vi præsenteres for hele tiden. Det kræver refleksion. Og hver gang man beslutter sig for en værdi, installerer man en konflikt. Det betyder, at ethvert tilvalg afføder et fravalg.

Værdier er noget det enkelte mennesker er ansvarlig for. Det er så forskelligt, hvordan hver enkelt opfatter værdier, at man ikke kan tale om fælles værdier. Derfor er det noget vås, når nogle taler om 'fælles værdisæt', for eksempel i de nye kommuner. Det findes ganske enkelt ikke. I det faglige fællesskab kan den enkelte derimod få sine værdier stillet til skue og få dem reflekteret. Derfor er værdier heller ikke problemer – men dilemmaer, som skal håndteres, siger Per Schaarup.

I respekt for beboerens private rum, er der indkøbt ringeklokker til alle lejligheder. Her ringer afdelingsleder Dorthe Haase på hos en beboer og afventer en invitation, eller en besked om at blive ude.

sat ord på, fordi de mere eller mindre er indforstået, siger Dorthe Haase og socialpædagog Anneli Arpe Mortensen supplerer:

- Når vi holder udviklingsmøder, har vi på forhånd bestemt hvilke dilemmaer, vi skal tage op. Debatten, det giver, er fantastisk givende og rykker virkelig meget, fordi det giver så meget stof til eftertanke. Vi når langt ind i hinandens holdninger til arbejdet, fagligheden, professionalitet og syn på muligheder. Når vi diskuterer, skal vi hele tiden holde fast i, at der ikke findes en enkelt og eviggyldig sandhed. Tværtimod er der mange nuancer. Det er vigtigt at få

alle muligheder luftet, lære at tænke højt – også selv om ideer og tanker er vidtløftige og måske lige i nu'et virker lidt flyvske, siger hun, og kollega Catherine Tygsen føjer til, at „vi ikke skal give hinanden gode råd men være åbne og positive, og ingen skal holde sig tilbage i debatten. Tovholderen skal hele tiden have et godt overblik, så det er 'bolden', man går efter og ikke på noget tidspunkt personen“, siger hun.

Man kan altid vælge

Kastaniebos personale har valgt at arbejde efter cand. pæd. pæd. Per Schaarups meto-

der, som omfatter valgskemaer, cirkulærtænkning, asymmetri i debatten og SMTTE-modellen.

Dorthe Haase, der gennem årene har været på en række kurser og fundet Per Schaarups metoder gode og anvendelige, siger:

- Det handler om at se og erkende, at når man træffer et valg, så vælger man samtidig noget andet fra. Den konsekvensberegning tager vi os sjældent tid til. Men den er faktisk interessant, og jeg må sige, at da vi først fandt formen på møderne, skete der overraskende hurtigt resultater. Som eksempel kan nævnes, at da vi skulle beslutte, hvordan vores møder skulle forløbe, drøftede vi en række muligheder. Ordet mødedisciplin gav megen debat. Hvis vi valgte en stram mødedisciplin, så valgte vi spontaniteten fra – og det var umiddelbart svært at overskue konsekvensen af det. Det viste sig, at vi på grund af den indbyggede struktur i valgskemaerne fik mere styr på og overblik over det enkelte møde. For vi vidste hele tiden, hvad vi havde besluttet, og hvem, der tog sig af hvad.

Dorthe Haase understreger, at det er vigtigt at omstillingsprocesser får tid. I en personalegruppe på godt en snes, er det ikke alle, der fra starten kan se ideen med arbejdsmetoderne eller projektets mål. De skal også have mulighed for at komme ind i processen.

Catherine Tygsen: – Det er så godt at arbejde med dilemmaer, fordi udgangspunktet er noget helt andet end problemer.

Anneli Arpe Mortensen: – Når vi diskuterer, skal vi hele tiden holde fast i, at der ikke findes en enkelt og eviggyldig sandhed. Tværtimod er der mange nuancer.

Dorthe Haase: – Vi har erfaret, at der er tid til udviklingen. Det er et spørgsmål om at sortere og vælge.

Dorthe Haase er teamkoordinator på møderne, og for at få en større fleksibilitet skal yderligere to medarbejdere uddannes.

Dorthe Haase, der hele tiden har været drivkraften i at få indført selvstyrende teams, blev i 2000 afdelingsleder på Kastaniebo. Den gang var boenheden delt op i to

selvstændige afdelinger, og hun var den ene af to afdelingsledere. I 2002 begyndte personalet i hendes afdeling at arbejde i selvstyrende teams og var inspireret af Per Schaarups metoder.

Respekt for private rum

I foråret 2004 blev der ændret på strukturen på de amtskommunale botilbud og værksteder for udviklingshæmmede i Sønderjylland, og det indebar blandt meget andet, at Kastaniebo's to afdelinger blev slået sammen til en, og Dorthe Haase blev afdelingsleder for hele Kastaniebo.

Anneli Arpe Mortensen siger:

– Alene ændringen fra at være to selvstændige afdelinger til en fælles arbejdsplads, har været en stor omvæltning. Selv om vi hele tiden har været under samme tag, har kulturen været meget forskellig de to steder. I den ene afdeling bor hovedsageligt ældre udviklingshæmmede og i den anden yngre. Det giver meget forskellige tilbud og en forskellig hverdag, fordi der kan være stor forskel på, hvad beboere på 40 og 70 år synes er spændende.

I forbindelse med den ændrede struktur blev der holdt nogle pædagogiske dage for hele Område Tønder, hvor personalet drøftede etisk værdigrundlag og havde valgt værdierne 'imødekommenhed' og 'rummelighed' som overordnede temaer.

Kastaniebos personale besluttede sig for at arbejde videre med værdierne ud fra valgskemaerne.

Selv om der ikke var ubetinget begejstring i hele personalegruppen, var der nogle gode 'sælgere' blandt den del af personalet, der havde erfaring i at arbejde på den måde.

– Efter at det var besluttet, at vi skulle arbejde i selvstyrende teams og bruge Schaarups arbejdsmetoder, blev der på et personalemøde sat tid af til udvikling, fortæller Catherine Tygsen.

– Men det viste sig, at det slet ikke fungerede i praksis. De øvrige punkter på dagsordenen tog al vores tid, så vi ikke nåede at komme ind på faglig udvikling. Og det stressede os. Da blev vi klar over, at møderne skulle splittes op i driftsmøder og udviklingsmøder. Det gav en helt anden arbejdsro, siger Catherine Tygsen.

Debatten i personalegruppen om 'imødekommenhed og rummelighed' i forhold

til beboerne har blandt andet udmøntet sig i, at nogle af beboerne på Kastaniebo har fået ringeklokke ved døren. Det betyder, at personalet skal vænne sig til at ringe på og afvente svar fra beboeren, og beboerne skal lære, at de kan sige 'kom ind' eller 'bliv ude'.

Og de første ringeklokker blev købt umiddelbart efter det første personalemøde, hvor personalet havde valgt temaet 'respekt for beboerens private rum'.

– Det er da en tilvænnning for alle parter, såvel beboerne som personalet, siger Catherine Tygsen. Naturligvis respekterer vi beboernes private rum, og at lejligheden er deres råderum. Men i det daglige bliver det oftest sådan, at vi faktisk åbner døren ind til lejligheden samtidig med, vi banker på. Derfor er beboerne heller ikke vant til, at de faktisk kan sige fra her og nu. Det er de ved at blive nu, og det er rigtig godt, siger hun.

SMTTE-modellen

En anden af arbejdsmetoderne er „SMTTE-modellen“, som viser, hvordan en proces hænger sammen og at man ikke kan rykke ved en del uden at berøre de andre.

SMTTE står for Sammenhæng, Mål/Vision, Tiltag, Tegn og Evaluering.

– På et udviklingsmøde havde vi valgt et dilemma, hvor en beboer klagede over sin nabo, der var urolig om natten og forstyrrede.

Naboen, der blev vækket, klagede sin nød, og vi måtte finde en holdbar løsning, fortæller Dorthe Haase.

Målsætningen/visionen ville være, at der var mest mulig nattero.

Tiltaget kunne være, at vi skulle finde ud af om den forstyrrende beboer var våd og skulle skiftes. Eller om han/hun måske var småsulten og skulle have adgang til mad. Maden kunne måske også være havregrød kogt på mælk inden sengetid, da erfaring fra en demens-afdeling viste, at det kunne virke beroligende. En anden havde hørt, at lavendelolie kunne virke beroligende. Spørgsmålet var så, hvor vi efterfølgende kunne hente mere viden om de tiltag, vi havde valgt.

Tegnene kunne for eksempel være, at det gav nattero og færre naboklager, og der blev fastsat en dato, hvor vi skulle evaluere tiltag og tegn, fortæller Dorthe Haase.

– Det er så godt at arbejde med dilemmaer, fordi udgangspunktet er noget helt andet end problemer, siger Catherine Tygsen. Som pædagog er vi så vant til at se på problemer, ja endda finde problemer, og så ligger det i sagens natur, at de skal løses. Dilemmaer derimod skal håndteres, fordi der ikke findes en enkelt og eviggyldig løsning. Derimod findes der mange muligheder, siger hun.

Dumpekarakter til psykiatrisk behandling

Mens psykiaterne er fulde af lovord om den antipsykotiske medicin, der bliver brugt i behandlingen af sindslidende, så frygter de psykisk syge medicinen. De beretter om invaliderende bivirkninger og efterspørger andre behandlingsformer

Af Gitte Rebsdorf

PSYKISK SYGE ■ Afstanden mellem psykiatere og deres patienter er stor. På den ene side taler psykiatere om antipsykotisk medicin som absolut epokegørende i forhold til behandlingen af sindslidende. På den anden side vil dem, der skal modtage medicinen, nemlig de psykisk syge selv, paradoksalt nok helst undgå den. *Socialpædagogen* skrev den 15. juli om, at Sundhedsministeriet har bestilt en ministerrapport, der foreslår, at psykisk syge kan tvangsmedicineres i eget hjem. Men de psykisk syge tager afstand fra det forslag og peger på, at medicinen ofte har så slemme bivirkninger, at de overskygger effekten af medicinen. Det fortæller 40-årige Steen Moestrup, som har været i medicinsk behandling i mere end 10 år. I de sidste tre år er det dog lykkedes ham at klare sig uden medicin.

– Det påvirkede mine muskler meget. Mine tæer var fuldstændig krummet sammen. Men efter jeg er holdt op med medicinen, har de rettet sig ud. Det betyder også, at jeg nu bruger et nummer større i sko end i de mange år, hvor jeg fik medicin, fortæller Steen Moestrup. Han er formand for foreningen LAP, der har godt 800 medlemmer og repræsenterer nuværende og tidligere psykiatribrugere.

Begeistrede psykiatere

Kramper i musklerne og bevægeforyrrelser, som man også kender det fra parkinsonisme, er ifølge psykiaterne velkendte bivirkninger. Til trods for det er psykiater-

ne begejstrede, når de fortæller om den nye type medicin, der fik sit gennembrud først i 1950'erne.

Der skete en fantastisk udvikling i 1952. Her opdagede man for første gang et præparat, som virkede specifikt overfor de psykotiske symptomer, nemlig klorpromazin. Siden har industrien udviklet en lang række nye præparater. Og de nye typer anden generations antipsykotika, som vi har i dag, er kun i ringe grad forbundet med de samme bivirkninger, som de første præparater, fortæller Henrik Lublin, centerchef

og speciallæge i psykiatri på Psykiatrisk Center i Glostrup.

Set fra hans kontor er der ingen tvivl om, at den antipsykotiske medicin har været et fremskridt i behandlingen af sindssyge mennesker.

– De antipsykotiske præparater blokerer dopamin D2 receptorer i central nervesystemet. Dopamin er et signalstof, som bevæger sig fra den ene nerve til den anden, og udgør altså den måde nerverne kommunikerer med hinanden. Nye teknikker, som for eksempel PET skanninger, har vist,

Arkivfoto: Lars E. Andreassen/Scampix

at der er en forøget transmission af dopamin visse steder i hjernen hos nogle af de individer, der er psykotiske. Medicinen kan standse denne øgede transmission ved at blokere for modtagestationerne på nerverne. Den ønskede effekt indtræder som regel i løbet af nogle uger og viser sig ved, at de psykotiske symptomer aftager, fortæller Henrik Lublin, der har forsket i antipsykotisk medicin i mange år.

Piller overtog mit liv

Sådan ser behandlingen ud fra forskerens skrivebord. Men mens psykiaterne betegner bivirkningerne som noget inferiørt, eller helt undlader at omtale dem, så betaler de psykisk syge en høj pris. Der er nemlig ikke alene tale om bivirkninger, der er fysisk invaliderende, men også bivirkninger, som påvirker hele personligheden, fortæller Steen Moestrup.

– Jeg er enig i, at der kan være tilfælde, hvor medicinen er nødvendig. Men i de år, hvor jeg fik medicin, følte jeg, at pillerne havde overtaget mit liv. Jeg sov meget. Jeg var ikke i stand til at tænke selvstændigt. Mine tanker var sløvede, og når jeg kigger tilbage, kan jeg se, at jeg på nogle områder var blevet dum eller nærmest sinke. Det var jeg ikke klar over, mens det stod på. Men det er logisk nok, for medicinen virker ved at blokere tankevirksomheden.

Efterspørger alternativ til medicin

I de cirka 17 år Steen Moestrup har været i det psykiatriske system, har han efterspurgt andre behandlingsformer. Men uden held. Efter flere års kamp og med hjælp fra blandt andet en allergilæge er det lykkedes ham at komme fri af den medicinske behandling og det, han kalder 'systemet'. I stedet har han stykket en be-

handling sammen, som han selv er tilfreds med.

– Jeg har fundet ud af, at jeg er allergisk over for gluten. Og at min kost også har stor indflydelse på min sindslidelse. Men det er ikke det eneste, som har betydning. Min barndom og opvækst spiller også ind. Jeg kan ikke give noget entydigt svar på, hvorfor jeg er blevet psykisk syg, men jeg vil gerne have, at man lytter til mig, og at behandlerne ser på det hele menneske frem for bare en del af det, siger Steen Moestrup, der i dag er førtidspensionist.

Mangler viden

Den behandling, som Steen Moestrup giver dumpekarakter, er da også behæftet med mange mangler. For selv om forskerne har fået ny viden om sindssygdomme og betegner den medicinske behandling, som fantastisk, så har de ikke nok viden til at kunne kurere sindssygdomme.

– Medicinen kan ikke helbrede. Den kan fjerne de psykotiske symptomer. Der er mange hypoteser om, hvad eksempelvis skizofreni er. Det kan være arveligt. Men miljømæssige faktorer spiller også ind, siger Henrik Lublin.

For nylig er der ellers kommet et lovende præparat på markedet med navnet Abilify. Det nye stof nøjes nemlig ikke kun med at blokere modtagestationerne også kaldet receptorerne. I en vis udstrækning stimulerer det også modtagestationerne på nerverne, sådan at man ikke opnår en fuldstændig blokade. Og på den måde kan man forhindre de meget kedelige bevægelseforstyrrelser i at opstå.

– Men efter at stoffet er taget i brug, har der vist sig tilfælde, hvor midlet har ført til en forværring af den psykotiske tilstand, sådan at patienterne er blevet endnu mere sindssyge, oplyser Henrik Lublin.

Der har været nogle enkelttilfælde, hvor præparatet har ført til en forværring. Der er mange alvorlige bivirkninger, som først dukker op år efter, at medikamentet er taget i brug. Sådan er det med alle præparater. Det er ikke bare inden for psykiatrien. Det er derfor, at der er en lægemiddelstyrkelse.

Førte til dødsfald

Selv om eksperterne langt fra kender den fulde virkning af den antipsykotiske medicin, så afviser Henrik Lublin, at der er tale om eksperimenter. Han forsikrer, at det er helt naturligt, at bivirkningerne først viser sig efter, at præparatet er taget i brug. Det kender man også fra tidligere, da stoffet klozapin, også kendt som Leponex, blev taget i brug i begyndelsen af 1970'erne.

– Klozapin viste sig at være uden bivirkninger inden for bevægeapparatet. Desværre gav præparatet blodforstyrrelser i form af for få blodlegemer, så der var patienter, der døde af det. Det blev taget af markedet for en periode. Men er kommet tilbage. Patienterne skal blot regelmæssigt have deres hvide blodlegemer kontrolleret, fortæller Henrik Lublin.

Den medicinske behandling er altså behæftet med alvorlige bivirkninger, som har ført til dødsfald. Og alt i alt har Steen Moestrup svært ved at have tiltro til behandlingen. Ikke kun fordi der er alvorlige bivirkninger, men også fordi han har erfaret, at psykiaterne har vanskeligt ved at finde ud af, hvad han fejler.

– Jeg har svært ved at tro på dem. Det hænger også sammen med, at jeg har fået 17 forskellige diagnoser i den tid jeg har været i systemet, fortæller Steen Moestrup fra sit rækkehus lidt uden for Hillerød.

Husk - husk - sæt kryds i kalenderen!

SL's og BUPL's årlige fælles Januarkonference på dagbehandlingsområdet afholdes den 30.-31. januar 2006

Konferencen afholdes på Hotel Faaborg Fjord. Der bliver arrangeret gratis fælles bustransport fra Odense Station og retur, når konferencen slutter.

Tematet for årets konference er: „Dagbehandling under forandring“. Samfundet er under stadig forandring og gængse strukturer og former er under oprud. Det har en betydning for den måde børn, unge og familier opfattes på. Definitioner af barndom er noget andet, familiemønstre er ændret. Årets Januarkonference vil gerne sætte spot på om og hvordan dette påvirker vores sociale indsats og arbejde med de børn, unge og familier.

Program og tilmeldingskupen kommer i *Socialpædagogen*/SL's hjemmeside den 7. oktober.

I anledning af
Kirsten Nissens
60 års fødselsdag
afholdes der
reception
den 19. august kl. 11-14
i SL's forbundshus,
Brolæggerstræde 9,
København K

Noter

Succesfulde ledere har meget tilfælles

Er du glad for din afdelingsleder eller lederen af institutionen?

Så har han eller hun måske nogle træk til fælles med 13 institutionsledere og mellemledere i den offentlige sektor, der med hjælp af fra både arbejdsgivere og medarbejdere er blevet udvalgt som succesfulde.

Væksthus for Ledelse, der drives af KTO, Amtsrådsforeningen og KL, har gennem dybdegående interviews med de 13 ledere fundet en rød tråd, der går igen i de succesfulde ledere kompetencer. Det drejer sig om:

- evnen til at læse og forstå menneskelige relationer
- åbenhed og evnen til at gå ind i tillidsfuld sparring
- en konfronterende offensiv stil, hvor konflikter tages i opløbet
- at insistere på og fastholde delegering af ansvar
- at fastholde sine grundværdier også i presede situationer

Undersøgelsens resultater kan læses i rapporten „Ledere, der lykkes“, som kan downloades på www.lederweb.dk

mrk

Etniske minoritetsbørn får en god skolestart

Langt de fleste børn med anden etnisk baggrund end dansk har en god skolestart.

De er glade for at gå i skole, taler godt dansk og har kontakt til danske børn.

Mindretallet på 20-30 procent af de 7-8-årige har det derimod svært med det danske sprog, trives dårligt i skolen eller har en begrænset kontakt til danske børn, fordi de ikke deltager i fritidsaktiviteter eller går i klasser, hvor danske børn er i mindretal.

Det viser en ny rapport fra Socialforskningsinstituttet.

Børnene har bedre forudsætninger for at møde det danske samfund når:

- familien forventer at forblive i Danmark
- man forsøger at bevare en kontakt til familiens oprindelige land og kultur
- man accepterer Danmark som en del af familiens indre liv (moder og barn taler lige meget dansk og modersmål sammen)
- barnet har mulighed for at have kontakt med børn fra samme sproglige baggrund

Læs mere på www.sfi.dk/sw23717.asp

mrk

Tema om PMT

I dette tema beskriver Socialpædagogen forældretræningsprogrammet PMT (Parent Management Training), der er ved at blive introduceret i Danmark. Programmet går ud på at træne forældre med adfærdsvanskelige børn, så de bliver bedre til at kommunikere med deres børn og får nemmere ved at opmuntre såvel som at sætte grænser. Samtidig er PMT et eksempel på en evidensbaseret metode.

Lodtrækningsforsøg på vej

Brug nettet

Læs mere om PMT via denne artikel på www.sl.dk/socialpædagogen

Styrelsen for Social Service forbereder en undersøgelse, der skal dokumentere om en ny, manualbaseret metode hjælper udsatte børn. Det indebærer blandt andet, at der skal trækkes lod om hvilken behandling et barn skal have

Af Maria Rørbæk
Tegning: Annette Carlsen

UDSATTE BØRN ■ Hvilken hånd vil du have? Højre?

Eller venstre?

Peger du på den ene, skal dit adfærdsvanskelige barn hjælpes med forældretræningsprogrammet PMT.

Vælger du den anden, får dit barn den traditionelle støtte.

Helt så bogstaveligt kommer det ikke til at foregå, men det bliver en form for lodtrækning, der efter årsskiftet skal afgøre, hvordan en række danske familier med adfærdsvanskelige børn skal hjælpes.

Styrelsen for Social Service under Socialministeriet gør nemlig klart til at teste metoden Parent Management Training (PMT), der bruges til at træne forældre til adfærdsvanskelige børn, så far og mor bedre kan kommunikere, opmuntre og sætte grænser for deres børn.

Krav om forskning

PMT er udviklet i USA og videreudviklet i Norge.

Metoden har to vigtige kendetegn. For det første er den manualbaseret. Behandleren følger en „opskrift“ kombineret med at han/hun stadig skal bruge sin professionelle og socialpædagogiske indsigt afhængig af situationen.

For det andet må PMT kun anvendes, når praktikken kobles med et forskningsprogram, der evaluerer, om det virker.

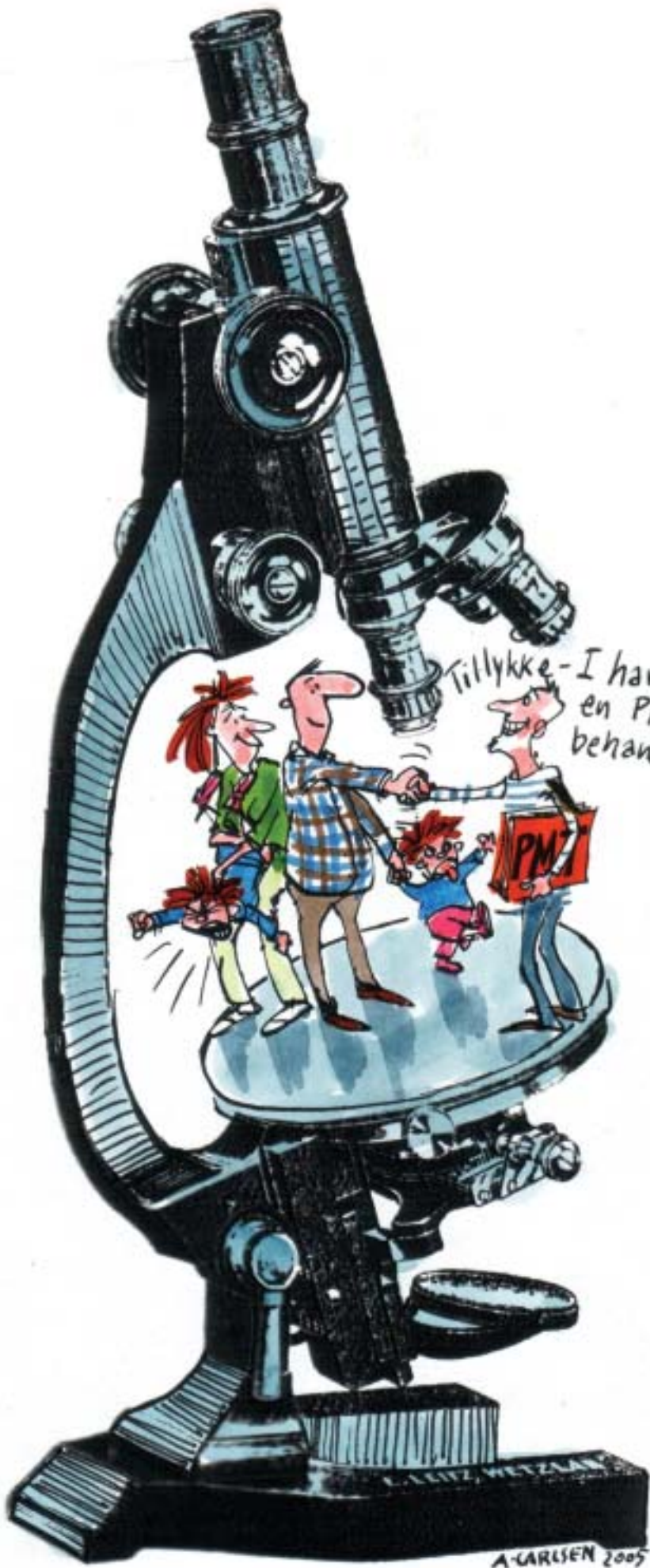
PMT i Danmark

Socialministeren og satspuljepartierne har afsat 17 millioner kroner til afprøvning af PMT i Danmark i perioden fra 2004 til 2007. Pengene anvendes til uddannelse, afprøvning af PMT i en række udvalgte kommuner og til forskning. Der skal ikke betales licens for at bruge PMT.

Styrelsen for Social Service er ansvarlig for, at PMT implementeres og forankres i Danmark. I første omgang sker det i samarbejde med Ringkjøbing Amt og Aalborg, Ikast, Holstebro og Herning kommuner.

De første fire, danske PMT-terapeuter er under uddannelse samtidig med, at de under supervision praktiserer PMT. Uddannelsen varer halvandet år og består af 20 undervisningsdage, vejledningsdage hver anden uge og hjemmeopgaver.

I begyndelsen af 2006 bliver der mulighed for at begynde på et nyt hold. Prisen for deltagelse bliver cirka 40.000 kroner.

I Norge er de allerede nået langt med et stort undersøgelsesprogram.

I Danmark er de første PMT-terapeuter først ved at blive uddannet. Det tager halvandet år, og de får deres certificering omkring årsskiftet.

Herefter er de klar til at lade forskere måle og veje deres indsats.

- Sidst på sommeren vil der blive lavet en udbudsrunde, der har til formål at afklare hvem, der skal forestå forskningsarbejdet i PMT i Danmark, siger projektleder Lars Birkegaard fra Styrelsen for Social Service.

De nærmere detaljer skal afklares med forskningsinstitutionen, men det ligger fast, at der bliver tale om før og efter målinger samt et randomiseret forskningsdesign, hvor tilfældighederne afgør, hvilke familier, der får PMT og hvilke, der får traditionel behandling. Forældrene skal give samtykke for at deltage i undersøgelsen, der skal bygges op efter norsk forbillede.

Et etisk dilemma

Tidligere har man afholdt sig fra at lave lodtrækningsforsøg inden for det sociale område, fordi det kan virke uetisk at trække lod om behandlingen. Etikken har derimod dikteret, at man altid skulle give det bedste tilbud til det enkelte barn.

Lars Birkegaard:

- Men på nuværende tidspunkt er det jo ikke dokumenteret, hvad der er det bedste tilbud. Tilfældighedsprincippet sikrer et pålideligt grundlag for at vurdere hvilken behandling, der er bedst. Vi vil gerne blive lidt klogere på, hvad der virker, og hvad der ikke virker over for bestemte typer af familier. I dag bliver der helt sikkert udført meget godt socialt arbejde, men det der mangler er dokumentation for, hvilke metoder, der virker hvornår.

Forskningsleder Terje Ogden fra Atferdscenteret, der er ejet af Oslo Universitet og står for PMT, ser heller ingen etiske problemer ved lodtrækningsforsøget.

- Jeg mener, vi har en etisk forpligtelse til at lave kontrollerede studier, fordi det er uforvarligt at udsætte børnefamilier for noget, vi ikke kender effekten af, siger han.

I alt 100 familier har sagt ja til at deltage i det norske forsøg. Den ene halvdel har fået PMT-behandling. Den anden halvdel det, der kaldes „threatment as usual“, altså den behandling, de ville have fået, hvis PMT ikke var en mulighed.

- Det er en del af vores etik, at alle de familier, der deltager i forsøget, skal have et godt, forsvarligt tilbud. Det er ikke sådan, at de familier, der ikke trækker PMT bliver kastet ud af døren. Vi taler om lodtrækning mellem to gode tilbud, siger han.

Terje Ogden og hans team har indsamlet alle de data, de skal bruge til at sammen-

ligne PMT med „den sædvanlige behandling“, men der går et år, før resultatet er klart.

– Vi har set på tendenserne, og vi har forhåbninger om, at PMT er et godt tilbud til børnefamilier, men vi har ikke tal på det endnu. Vi har også fået mange positive tilbagemeldinger fra familier, der siger, at det

er et godt tilbud, men man skal ikke lægge for meget i det, for måske henvender mindre tilfredse familier sig ikke til os i samme grad.

I Norge begyndte arbejdet med PMT i 1999.

mrk@sl.dk

Målgruppen for PMT-behandlingen omfatter forældre, hvor barnet:

- Er mellem 4 og 12 år
- Bor hos mindst en af de biologiske forældre
- Har en antisocial og uadadreagerende adfærd
- Lider af alvorlige adfærdsforstyrrelser
- Udviser oppositionel adfærd

Målgruppen omfatter ikke forældre med børn:

- der lider af autisme
- hvor der er dokumentation på seksuelle overgreb
- der er alvorligt psykisk udviklingshæmmede
- af alvorligt psykisk udviklingshæmmede forældre eller forældre med alvorlige psyko-patologiske symptomer.

Kilde: www.pmt.dk

Sådan måles adfærd

Grundlaget for at evaluere forældretræningsprogrammet PMT (Parent Management Training) er en metode til at måle, hvordan barnet opførte sig før og efter behandlingen.

Det sker dels ved hjælp af spørgeskemaer, som skal udfyldes af forældrene og andre personer omkring barnet, dels ved hjælp af videooptagelser.

Barn og forældre bliver bedt om at løse en samspilsopgave, mens kameraet snurrer. Det kan for eksempel handle om at beslutte, hvad familien skal lave på søndag.

Bagefter gennemser forskerne videoen og vurderer i hvor høj grad, der har været tale om positivt, negativt eller neutralt samspil. Det sker ved hjælp af et skema, der fastslår, hvordan bestemte typer samspil skal karakteriseres.

Efter behandlingen gennemføres en lignende øvelse, så man kan sammenligne samspillet før og efter og se om, det er blevet mere positivt.

Til slut sammenligner forskerne resultaterne i den gruppe børn, hvis forældre har modtaget PMT, med resultaterne i den gruppe børn, der har været i en anden form for behandling.

Ifølge Terje Ogden fra Atferdssenteret i Norge viser amerikansk forskning efter ovenstående metode, at PMT kan medføre et mere positivt samspil mellem børn og forældre og dæmpe barnets aggressioner.

Magten tilbage til forældrene

Brug nettet

Læs Socialpædagogens tema om evidens på www.sl.dk/tema

Børnene skal tilbage på bagsædet, og forældrene skal frem på forsædet. Sådan opsummerer tre norske PMT-behandlere essensen i forældretræningsprogrammet

Tekst og foto Maria Rørbæk

PMT ■ Den norske PMT-terapeut Brit Titlestad agerer mor.

– Nu er det nok! Hvorfor i al verden har du ikke ryddet op, råber hun.

– Du tager heller aldrig ud efter aftensmaden, og hvornår har du sidst skiftet hos kaninerne? Du kunne altså godt tage og ordne køkkenet nu i stedet for at sidde der og glo fjernsyn. Og hvad er det også for noget skod, du ser?

Hendes stemme kører højere og højere op parallelt med, at hendes „datter“ trykker sig længere og længere ned i sofaen.

I dag er det kollegaen, Astrid Kolstad, der giver den som udskældt barn.

Almindeligvis er det en far eller en mor, der spiller rollen, når Brit Titlestad eller en af de to andre PMT-terapeuter på Årstad Familiesenter i Bergen folder sig ud med skældsord og vrede fagter.

Det sker altid i det første PMT-tema, der handler om gode beskeder.

– Vi begynder med at vise en dårlig besked ved for eksempel at sige alt muligt oven i hinanden eller ved at være meget vred og anklagende. Bagefter spørger vi forælderen: „Hvad gør det ved dig, når jeg står og råber: Nu er det nok!“. Så finder forældrene selv frem til, at det gælder om ikke at være vred, og i stedet være rolig og have god øjenkontakt. Og at man skal give enkle beskeder, fortæller Astrid Kolstad.

Forældrenes erkendelser bliver skrevet op på det hvide papir på flip-overen, og bagefter bliver rollerne byttet om, så forælderen skal spille sig selv. Denne gang gælder det om at meddele sig på en god måde.

– Det gode ved PMT er, at det ikke drejer sig om at snakke. Det drejer sig om at handle, konkluderer Brit Titlestad.

Tyk manual

For halvandet år siden blev hun, Astrid Kolstad og Sidsel Styve færdige som PMT-terapeuter. Derudover er alle tre uddannede pædagoger. („Barnevernspædagog“ eller „sosionom“.)

De er ansat på Årstad Familiesenter, der i alt har tilknyttet omkring 40 familier med forskellige problemer. Fem af dem er i PMT-behandling hos en af de tre terapeuter, der også arbejder med andre metoder, for eksempel MarteMeo.

– Når vi får en familie ind, vurderer vi hvilken behandling, der er bedst, siger Astrid Kolstad.

I reolen på de tre behandlers fælles kontor står en tyk ringmappe med manualen til PMT-programmet.

Inden en PMT-time hiver de den ned, og læser op.

Selv om Brit Titlestad (til venstre), Sidsel Styve og Astrid Kolstad (til højre) har fået en manual at gå frem efter, kan de ikke slå automatpiloten til. Relationsarbejdet er stadig uhyre vigtigt. – Vi bruger os selv som et redskab i redskabet, siger Sidsel Styve.

Selv om der er plads til improvisationer, skal den røde tråd altid være den samme i forløbet.

For eksempel ligger rækkefølgen fast i begyndelsen.

Først skal forældrene lære om gode beskeder, så om ros, og dernæst om konsekvenser og grænsesætning.

Det er bedst, at alle elementer i et stadie sidder fast, før man går videre til næste.

Der er også nogle faste punkter, som altid skal gennemgås.

Eksempelvis skal forældrene vide, at børn i gennemsnit kun lystre 70 procent af tiden, og at det er omsonst at kræve, at de adlyder 100 procent.

Når det gælder ros og grænser, er det også vigtigt at slå fast, at børnene skal have fem gange så meget ros som ris.

I det hele taget bygger PMT i høj grad på, at forældrene bliver bedre til at se børnenes gode sider.

– Vi beder forældrene blive opmærksomme på, hvad det er barnet gør, som de gerne vil have det til at gøre mere af, siger Astrid Kolstad.

– For nogle forældre er det en stor udfordring at finde noget de kan rose barnet for. Nogle må tænke sig om i mange timer før,

de kan finde noget positivt at sige om barnet, uddyber Sidsel Styve.

PMT er fyldt med helt konkrete redskaber, som forældrene lærer at bruge. Når det gælder ros, skal forældrene udfylde et skema med felter for dag/klokken, barnets opførsel, sådan roste jeg og barnets reaktion.

Grænsedragning

Når forældrene har lært at give gode beskeder og rose barnet, kan de gå videre til grænsedragning og konsekvens.

Igen er forældreundervisningen meget konkret.

Far og mor skal vælge et kedeligt sted i huset, hvor barnet skal gå hen, hvis det nægter at gøre som de siger. Det kaldes „pausetid“.

De skal også finde nogle goder, som de kan tage fra barnet, hvis det ikke adlyder. Det kan være at låse barnets cykel i et bestemt tidsrum eller at fjerne tv-apparatet, så barnet ikke kan se sit yndlingsprogram.

Når der opstår en konflikt, skal den løses efter en helt fast procedure, hvor barnet hele tiden stilles over for valg, der har konsekvenser.

Et tænkt eksempel kunne foregå sådan her:

Hans Petter surmuler, da mor beder ham tage ud af bordet.

– Gu' gider jeg ej, siger han.

– Jeg vil gerne have, at du tager ud af bordet, og hvis du ikke tager ud, bliver der pausetid i fem minutter, svarer mor.

– Gu' gider jeg ej tage ud, gentager Hans Petter.

– Dette er ikke samarbejde. Gå til pausetid i fem minutter, siger mor.

Hans Petter ser stadig sur ud og bliver siddende, og mor begynder at opmåle den tid, han skal sidde og kigge ind i væggen samtidig med, at hun løbende giver ham mulighed for at stoppe hende og bære ud.

Seks minutter, syv minutter, otte minutter, ni minutter, ti minutters pausetid.

Nu har hun nået loftet. Hun skal ikke gå længere op.

Hans Petter kan ikke mere få noget ud af at bære ud, men nu får han et sidste valg:

– Nu må du gå til pausetid, ellers får du ikke lov til at se børnetime i aften, siger mor.

Hans Petter er stadig sur og nægter at adlyde, og mor ruller fjernsynet ind på et lille kontor og låser døren. Hun har nøglen i en kæde om halsen, og er helt sikker på, at Hans Petter ikke kan få fat i den.

Nu er konflikten slut. Der er ikke mere at snakke om.

- Når mor tager tv'et væk, har mor vundet. Barnet kan ikke gå ud med en sejr, fastslår Sidsel Styve.

Klare konsekvenser

Det er meget vigtigt at konsekvenserne er helt klare, og at forældrene er sikre på, at de har fuld kontrol over det gode, de vil fjerne.

- Hvis man er træt, og ikke orker at tage en konflikt, skal man ikke tage den. Så skal man slet ikke bede barnet om at tage ud. Og hvis man ikke orker at tage tv'et væk, skal man vælge et andet gode, der skal fjernes ud fra en liste med goder, der kan fjernes, siger Sidsel Styve.

Man skal heller ikke give en diffus straf og nægte barnet alt muligt, det ikke vidste på forhånd. Hvis fjernsynet er det fjernede gode, skal barnet kun undvære fjernsynet, og må for eksempel gerne spille computer.

Alle spillereglerne er nøje aftalt på forhånd, og forældrene har først prøvet at gennemspille tænkte situationer i PMT-timen - og dernæst gennemspillet dem derhjemme sammen med barnet.

PMT-behandlerne møder kun barnet i

Rollespil er en vigtig del af forældretræningsprogrammet PMT. Her demonstrerer Brit Titlestad, hvordan hun kan spille mor, mens Astrid Kolstad agerer barn.

første og sidste time, og det er hele tiden forældrene, der står som autoriteter over for barnet.

- Vi hjælper forældrene til at tage kontrollen tilbage, siger Astrid Kolstad.

- I overført betydning kan du sige, at ungen skal tilbage på bagsædet. Moderen og eller faderen skal frem på forsædet. Pladserne har været byttet om, og det går ikke, siger Sidsel Styve.

Små opgaver

Et andet vigtigt element ved PMT er, at store, uoverskuelige opgaver splittes op til små, overkommelige delelementer.

En af de tre behandlere arbejder for øjeblikket med en teenagemor, der slet ikke har styr på sin fireårige søn.

Et af de konkrete, tilbagevendende problemer opstår hver dag, når hun henter ham fra børnehaven. Så vil han ikke med og prøver tit at stikke af.

Målet er at opbygge et system, som mor og søn tror på.

Det gør de ved at dele opgaven at gå fra børnehaven og hjem op i bittesmå skridt. Første skridt kan være, at han skal komme, når mor siger, han skal med hjem. Andet skridt er at holde i hånden fra porten ud til vejen. Tredje skridt er at stå stille og holde mor i hånden, mens hun kigger

om, der kommer nogen biler og så videre. Hvis han gør 70 procent af det, han skal, udløser det en belønning, og nu har moderen fået den hjemmeopgave, at hun skal finde en belønning som hun er villig til at give drengen hver dag, hvis han løser opgaven.

- PMT er god for de unge, der ikke ved, hvordan de skal handle, fordi den er så konkret, siger Sidsel Styve.

- Det, at problemerne brækkes ned i meget små elementer gør, at de kan klare det, udbygger Brit Titlestad.

Telefonstriden

De tre behandlere er enige om, at man kan løse nogle meget store problemer ved at løse nogle små problemer.

Et eksempel er en familie med to døtre, der altid skændtes.

Enhver af dagligdagens gøremål startede store protester, hvad enten det handlede om at lave lektier, spise middag eller rydde

ud efter aftenmaden. Hele dagen var fyldt af konflikt på konflikt på konflikt.

Hver gang telefonen ringede, kom de to piger op at skændes om, hvem der skulle tage den.

Forældrene brugte tre PMT-timer på telefonproblemet, og umiddelbart følte det som alt for lang tid på så lille et problem.

I PMT-manualens punkt fjorten står der, hvordan man løser den slags. Først definerer man problemet (at der næsten altid opstår konflikter, når telefonen ringer) og målet (at telefonen kan ringe uden at det skaber strid.) Så skal man brainstorme på løsningsforslag, vurdere løsningsforslagene, lave en plan, skrive en aftale, som underskrives, og prøve aftalen i praksis.

Familien kørte modellen igennem på et husmøde og fandt ud af, at den ene pige kunne tage telefonen i de lige uger og den anden kunne tage den i de ulige. Hvis den, der havde førstet til at tage telefonen ikke var hjemme, kunne alle andre tage den.

- De havde fået en metode til at løse et problem på, som de også kunne bruge til at løse andre problemer. Pigerne havde fået et redskab, som de også kan bruge i voksenlivet. På den måde lærer de for livet, siger Astrid Kolstad begejstret.

Supervision

Alle PMT-timer optages på video, så behandlerne løbende kan se sig selv og reflektere over, om de kan gøre noget bedre.

Derudover mødes alle PMT-behandlere i regionen en gang om måneden for at sikre, at alle følger metoden på den rigtige måde, ligesom behandleren løbende får information om de foreløbige forskningsresultater.

- Noget af det, jeg er spændt på, er at se,

Forældrenes mappe

I løbet af PMT-behandlingen får forældrene løbende udleveret papirer om de emner, de gennemgår. Til sidst har de en hel mappe med redskaber.

Et par eksempler fra mappen handler om:

Ros – virkningsfuld positiv opmuntring

At opmuntre børn med ros opbygger barnets selvtillid og er mest virkningsfuld og meningsfuld når

Ros er præcis og specifikt:

- Du brugte mange farver til at lave det fine billede, i stedet for
- Det var et fint billede.

Ros er entydig positiv og ikke efterfølges af negative kommentarer:

- Så flot at du lavede alle lektierne færdige før middag, i stedet for
- Så flot at du lavede alle lektierne færdige før middag, hvorfor gør du ikke det hver dag, lige som din søster?

Ros er kort og oprigtig, undgå overdrivelser:

- Det var meget hjælpsomt af dig at tage af middagsbordet. Tak skal du have, i stedet for

- Du er den bedste hjælper i verden. I morges gjorde du et super arbejde med at hente alle tallerkenerne og tage dem ud i køkkenet og sætte dem i vasken og fjerne resterne, og...

hvilke familier, der især kan få gavn af PMT. Det duer for eksempel ikke, hvis forældrene er udviklingshæmmede, men jeg er spændt på at vide, hvor tæt på grænsen for udviklingshæmning, man kan komme, siger Brit Titlestad.

Selv er det de tre terapeuters vurdering, at PMT kan gavne mange forskellige familier. Inden de gik i gang havde de fået at vide, at PMT ikke kunne bruges af de dårligst fungerende familier, men det har vist sig at være stik modsat.

- I mange sager kommer PMT ind lige før en anbringelse, siger Astrid Kolstad.

Hvis programmet skal lykkes, skal forældrene være meget motiverede og villige

til at arbejde med sig selv, for der er mange hjemmeopgaver.

Derfor begynder terapeuterne heller ikke altid lige på og hårdt med PMT. Af og til indleder de med en fase, hvor de skaber tillid. Både så forældrene stoler på behandleren og på, at det overhovedet kan lade sig gøre at ændre familiens situation til det bedre.

Også når selve PMT-programmet går i gang, spiller behandlerens personlighed og engagement en stor rolle. Selv om de har fået en manual at gå frem efter, betyder det nemlig langt fra, at de kan slå autopiloten til. Relationsarbejdet er stadig uhyre vigtigt.

- Vi bruger os selv som et redskab i redskabet, siger Sidsel Styve.

mrk@sl.d

Stefan Jul Gunnensen har set mange tilfælde, hvor udsatte børn har haft op til 18 forskellige sagsbehandlere, skiftende plejefamilier, lærere og andre voksne omkring sig. Det er et stort problem, mener han:

– Det er meget vigtigt at have et fast holdepunkt i én voksen, som man hele tiden ved, hvor man har, og som man kan spejle sig i.

Jeg blev set

– Hvis jeg skal give et råd i forhold til udsatte børn, så er det ikke at have berøringsangst. At turde involvere sig i barnets problemer, også selvom det kan gøre ondt, siger Stefan Jul Gunnensen i dette interview, hvor han fortæller om at være anbragt

Af Annette Wiborg
Foto Sonja Iskov

Udsatte børn suger kærlighed til sig som en svamp, men der skal enormt meget til, før det trænger ind, for man higer så meget efter kærlighed, at man ikke kan lukke helt op.

Stefan Jul Gunnensen

UDSATTE BØRN ■ Da Stefan var fire år, tog hans mor sit eget liv. Inden da havde Stefan i perioder været i aflastning hos sin vuggestuepædagog. Hans far var flyttet, og hans mor havde alvorlige psykiske problemer. Hun havde tidligere været ude i et misbrug, der lå i direkte forlængelse af den opvækst, hun selv havde haft i en familie, hvor moren drak, og hun havde i dele af sin barndom boet på et børnehjem og i plejefamilie. Det skulle Stefan ikke udsættes for. Inden hun døde havde hun derfor sikret sig, at Stefan kunne komme i privat pleje hos den vuggestuepædagog, som i forvejen havde ham i aflastning, og som gerne ville hjælpe den lille familie.

I dag er Stefan Jul Gunnensen 27 år og har brudt mønstret. Han studerer socialvidenskab og kommunikation på Roskilde Universitets Center og er desuden medlem af organisationen TABUKA, Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelser. Her har han blandt andet været med i redaktionen af bogen „Tabuka – tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge“, som udkom i foråret. (Anmeldt i *Socialpædagogen* nr. 6 den 26. marts 2005. Kan læses på SL.DK/Socialpædagogen). Bogen videregiver 39 tidligere anbragtes erfaringer med anbringelsen, deres refleksioner over det, de har oplevet, og deres forslag til, hvordan det offentlige skal forholde sig til udsatte børn og deres anbringelser.

Stefan er en af de mønsterbrydere, som giver to professionelle stabile voksne – i børne-

haven og i skolen – en stor del af æren for, at han selv er kommet ud på den anden side: Pædagogen i vuggestuen, som tog ham i pleje hele barndommen og – ikke mindst – den klasselærer, som fulgte ham op igennem hele folkeskolen.

Her fortæller han sin historie:

I pleje hos pædagogen

– De første fem år af mit liv var jeg overladt meget til mig selv. Jeg fattede ret tidligt, at livet kan være hårdt, men også, at jeg var skabt anderledes end andre. Jeg følte mig som en ener og havde det bedst, når jeg legede alene. Så havde jeg mere styr på tingene, fortæller Stefan, som er taknemmelig over, at hans mor inden sin død nåede at sørge for, at han kunne bo hos sin tidligere vuggestuepædagog, hvis der skulle ske noget med hende.

– Jeg husker ikke så meget fra den tid, men

inden min mor døde, havde jeg været hjemme og besøge dem, og jeg kunne godt lide at være der. De havde nogle søde hunde og en stor have, hvor jeg kunne lege, og de behandlede mig godt. De ville godt gå med til at være min plejefamilie, og det kan der ligge mange årsager til, men lige-gyldigt hvad, gjorde min plejemor det nok mest for min skyld. Hun ville ikke have, at jeg skulle havne på et børnehjem, fortæller Stefan.

Stefans plejefamilie havde tre børn, som nærmest var flyttet hjemmefra. Men den yngste søn på 18 år tog ham under sine vinger og betragtede ham som sin lillebror.

– Generelt har jeg ikke så mange minder fra min barndom. Jeg husker små brudstykker, som nok minder om mange andres oplevelser af at vokse op i en familie: mit værelse, min hund, campingpladsen,

som vi boede på hver sommer, turene langs stranden og den slags...

Troede jeg var adopteret

Indtil Stefan var 12 år, levede han i den lykkelige tro, at han var et fuldgældigt medlem af familien, og at han var adopteret. Men en dag, hvor de havde snakket om adoption i skolen, fortalte hans plejeforældre ham, at de aldrig havde adopteret ham. Han var bare i pleje:

– Jeg ved ikke hvorfor, men jeg husker ikke, der nogensinde var nogen, der havde fortalt mig det. Måske havde jeg fået det at vide, men sådan noget skal siges flere gange, for måske ville jeg ikke så gerne vide det. Jeg ville hellere have været adopteret, men det vigtigste for mig var at få mere at vide om, hvem jeg var. Det kunne måske have bidraget til en større grad af selvskik-

kerhed i forhold til min identitet, hvis jeg havde vidst det. Til et bedre selvværd. Jeg tror, det er en af de brikker, der gjorde mig lidt mere usikker på mig selv, end jeg ellers ville være blevet, siger Stefan som fortæller, at han stadig er i regelmæssig kontakt med sin plejefamilie.

– I de år, jeg gik i børnehaven var der vist ingen særlige problemer, men da jeg kom i skole, skete der noget. Pludselig var der nogle, der havde magt over mig på en måde, jeg ikke kunne håndtere, fortæller Stefan, der husker, at han var meget spændt men ikke særlig tryk ved at skulle starte i skole:

Usikker og hidsig

– Min usikkerhed gjorde, at jeg ikke var særlig god til at indordne mig i forhold til den måde, de andre børn legede og var

– Den tilknytning, man kan få ved at have en stabil voksen gennem hele sit liv, er meget undervurderet i den indsats, man gør for udsatte børn og unge. Mange står i en tidlig alder helt alene og skal træffe store beslutninger på egen hånd, fortæller Stefan Jul Gunnensen.

sammen på. Jeg blev hurtigt den, man mobbede og drillede, for jeg var hidsig og nem at bringe i affekt.

– Min klasselærer var meget opmærksom på mine problemer og sagde til mine plejeforældre, at de skulle gøre noget ved det. Det, der foregik, var ikke sundt for hverken mig eller de andre. Jeg var hele tiden oppe at slås, selv med min bedste ven. Det var ikke særlig optimalt.

– En dag, da jeg var 10-11 år, blev jeg endnu en gang mobbet ude i skolegården. De tog min taske og smed rundt med den, og jeg blev hidsig og begyndte at kaste med sten. Det accelererede, og jeg prøvede at komme væk. Min bedste ven ville sige undskyld, men jeg misforstod det og det endte med, at jeg smadrede en rude og endte oppe hos skoleinspektøren. Mine plejeforældre blev tilkaldt, og det var en alvorlig sag.

– Jeg lærte, at det ikke var særlig godt at reagere tingene ud, så jeg vendte det indad i stedet for. Det ændrede mig, og mine omgivelser så det som en sund udvikling, men jeg var meget vred inden i og oplevede, at det var mig, der var skyld i det hele. Det gav mig et meget lavt selvværd i teenageårene.

Min klasselærer griber ind

– På et tidspunkt vendte jeg vreden imod en anden dreng, som var min bedste ven. Det handlede om at få de andres accept. Jeg kunne ikke klare, at han opførte sig på en måde, som mindede mig om mig selv, og for at få de andres accept, planlagde jeg en aktion, der gik ud på at mobbe ham. Det var ikke så rart. Men så greb min klasselærer fat i mig: „Stefan, hvad er det, du er ved at give videre nu? Er du ikke selv blevet mobbet? Prøv at sætte dig i hans sted, hvordan tror du det føles?“. Jeg kunne godt se, det var forkert, og blev ked af det, fordi jeg havde stor respekt for hans ord. På en diskret måde havde han fulgt mig i alle årene og taget sig ekstra meget af mig. Han betød meget for mig. – Det at kende en voksen i mange år, føles nok endnu stærkere for et udsat barn. At der er en voksen,

der kender én og ved, hvor ens sårbarhed og styrker er, og som kan finde ud af at rose, hvis man har brug for det! Det gav mig en kontinuitet, som jeg ellers savnede. Jeg var enormt glad for ham, og han fik stor betydning, fordi han greb ind og forhindrede mig i at gøre det samme ved andre, som de havde gjort ved mig, fortæller Stefan.

En stabil voksen

Ud fra sit kendskab til mange udsatte børn og unge, blandt andet fra TABUKA, har Stefan set mange tilfælde, hvor børn har haft op til 18 forskellige sagsbehandlere, skiftende plejefamilier, lærere og andre voksne omkring sig. Det er et stort problem, mener han:

– Det er meget vigtigt at have et fast holddepunkt i én voksen, som man hele tiden ved, hvor man har, og som man kan spejle sig i. Det behøver ikke at være ens forældre, for hvis man er udsat og anbragt har man pr. definition ikke den tilknytning. Men hvis barnet har en pædagog, en lærer, eller måske en ven af familien, der holder fast og som vil barnet oprigtigt og kan snakke med barnet om de ting, der sker, står det langt stærkere. Så kan meget red- des.

– Den tilknytning, man kan få ved at have en stabil voksen gennem hele sit liv, er meget undervurderet i den indsats, man gør for udsatte børn og unge. Mange står i en tidlig alder helt alene og skal træffe store beslutninger på egen hånd.

Hjalp mig med at reflektere

– Min klasselærer var med til at give mig en stabilitet i hverdagen. Det var min plejefamilie også, men min lærer kunne påvirke mig med færre midler, måske fordi jeg ikke stod i så nær følelsesmæssig kontakt med ham som med mine plejeforældre, siger Stefan, som beskriver sin lærer som en person, der overskred grænsen til det ven-skabelige uden at miste sin professionalisme:

– Han var professionel i en ny forstand, fordi han var engageret ud over sit fags grænser. Hans indsats i forhold til mig gik ud over det, man kan forvente af en lærer. Man kan sige, at han gjorde en forskel, fordi han fik mig til at reflektere. Min plejefamilie havde faste grænser for, hvad jeg måtte og ikke måtte. Det var hertil og ikke længere! Når min klasselærer sagde noget til mig, lyttede jeg på en anden måde, og intet kunne gøre mig så stolt, som hvis jeg fik ros fra ham. Han ville have mig til at finde mine egne grænser: „Hør engang, hvordan ville du have det, hvis det var dig, som ....“ Han støttede op omkring min psykik og hjalp mig med at arbejde med mig selv.

At blive klædt på fagligt

Klasselæreren var vellidt af hele klassen og var samtidig god til at lære fra sig. Han stillede krav til sine elever, og det er en anden vigtig pointe, mener Stefan:

– Det er lige så vigtigt at støtte barnets faglige udvikling som at støtte det sociale og følelsesmæssige. Udsatte børn suger kærlighed til sig som en svamp, men der skal enormt meget til, før det trænger ind, for man higer så meget efter kærlighed, at man ikke kan lukke helt op. Derfor er det også vigtigt at blive klædt fagligt på udadtil. At man billedligt talt får tøj på, så man har et fundament. Jeg husker selv den følelse af anerkendelse, jeg fik, når jeg rakte hånden i vejret og lærerne valgte mig, fordi de vidste, jeg kunne svare på spørgsmålene. Jeg tror, det gav mig selvtilliden til at sige, at jeg ville læse videre. Jeg har altid levet med, at det var de voksne, der bestemte over mit liv, så hvis de sagde god for mig, troede jeg også på det. Andre børn kan måske være udsat for overgreb, som fylder så meget, at der ikke altid er plads til det faglige. Men man taber dem i skolen, hvis man kun bekræfter dem følelsesmæssigt. Jeg tror, man kan rette dem op følelsesmæssigt ved også at give dem nogle faglige succesoplevelser.

At turde involvere sig i barnet

– Jeg har haft modvind en stor del af mit liv. Hvis jeg også havde haft modvind i skolen, tror jeg ikke, jeg havde klaret mig så godt. Det, at jeg kan formulere mig mundtligt og skriftligt og har en stor faglig viden, har givet mig et solidt grundlag for at komme videre med mit liv, siger Stefan og slutter:

– Hvis jeg skal give et råd i forhold til udsatte børn, så er det ikke at have berøringsangst. At turde involvere sig i barnets problemer, også selvom det kan gøre ondt at tale om dem, både på barnet og den voksne. Man skal huske, at problemer eksisterer, hvad enten de voksne tager fat på dem eller ej.

– De studerende skal have forskningsrelateret viden ude i praktikken. Mange vejledere har tvivlet på, om de kunne levere den vare. Men det kan vi godt. For det, de skal vide noget om, er hvordan hverdagen med alle dens nuancer fungerer i en institution.

Katrine Bielefeldt, praktikvejleder

Praktikken fik et løft

Praktikken er en lige så væsentlig del af pædagoguddannelsen som seminarieret. Det blev slået fast i et udviklingsprojekt i Vejle Amt, hvor praksis, forskning og teori mødtes og skabte gode ideer

Af Anna Marie Bohsen
Foto: Nils Rosenvold

PÆDAGOGUDDANNELSEN ■ Det giver et ordentligt løft at blive hørt og taget så alvorligt, at der bliver handlet ud fra det, man siger.

Den oplevelse deler socialpædagogerne Katrine Bielefeldt og Carina Kusk Nielsen, der er praktikvejledere på deres respektive arbejdspladser.

Sammen med kolleger fra 11 andre socialpædagogiske institutioner i Vejle Amt har de været med i projekt „Kvalificering af praktikstedernes rolle i pædagoguddannelsen“. Et projekt, som resulterede i en række gode ideer og anbefalinger, der kan gøre vejlederne bedre til at uddanne de studerende og skabe en større ligestilling mellem seminarium og praktiksted.

Også Vejle Amt, Syddansk Universitet og CVU (Center for Viden & Udvikling) Jelling, deltog i projektet, der blev støttet af BUPL's og SL's Udviklingsfond

Stort fagligt løft

– Min egen uddannelse er så tæt på, at jeg fint husker, hvad der var god og dårlig vejledning såvel på seminarieret som i praktikken, fortæller Katrine Bielefeldt. Hun er 30 år, blev færdig på Kolding Seminarium i januar 2002 og har siden været i bofællesskabet Postens Vej i Brejning. Her er 66 beboere og omkring 100 ansatte, hovedsageligt pædagoger.

– Vi var flere, der dengang gjorde seminarieret opmærksom på, at de studerende skulle informeres meget bedre, om hvordan det er at være i praktik, og hvem der egentligt har ansvaret for hvad. Det hørte de vist ikke. Derfor var det fedt at kunne komme i en anden sammenhæng men med samme ærinde og sige: „NU skal I høre på mig!“. Denne gang til CVU Jelling, som var en af sparringspartnerne i projektet, siger hun.

En af de andre socialpædagoger i projektet er Carina Kusk Nielsen.

Hun er 39 år og har været socialpædagog i 14 år. De seneste fire et halvt på Skovagerskolen i Jelling. Skolen har omkring 100 elever, svarende fra børnehaveklasse til og med 11. skoleår, og 24 pædagoger og 35 lærere. Alle 24 pædagoger er med i en vejleder-turnus.

– Det har været et rigtig spændende og

meget givende projekt at være med i. Og det store har været at blive løftet fagligt og få vished for og bekræftelse af, at den praktiske del af uddannelsen er lige så vigtig som teorien på seminarieret, og at vi er dygtige til det, vi gør, siger Carina Kusk Nielsen.

For to år siden var hun med til at lave en ny uddannelsesplan for Skovagerskolen og var på det sidste 3-dages kursus for praktikvejledere.

– Vi drøftede blandt andet, hvordan vi kunne optimere kvaliteten af praktikopholdene. For at kunne skabe den nødvendige røde tråd i praktikkerne, har det betydning, at vi ser evalueringen fra den studerendes sidste praktik: hvad var den studerende igennem fagligt og praktisk, hvordan var det gået på, og hvor skulle vi som det næste praktiksted koncentrere indsatsen, siger Carina Kusk Nielsen og

Projektet:

I knap et halvt år har 13 socialpædagogiske institutioner, der alle er praktiksteder i Vejle Amt været med i projektet „Kvalificering af praktikstedernes rolle i pædagoguddannelsen“.

Ud over institutionerne deltog Vejle Amt, CVU (Center for Viden og Udvikling) Jelling og Institut for Pædagogisk Forskning og Udvikling ved Syddansk Universitet. Projektet blev støttet af BUPL's og SL's Udviklingsfond.

De temaer, der blev taget op i løbet af projektet, blev dels drøftet i de deltagende institutioner og dels i de to netværksgrupper, som de 13 pædagoger var delt ind i. De overordnede spørgsmål til praktikstederne var:

– Hvad er vores mål og værdier i forbindelse med de studerendes uddannelse i løbet af praktikken?

– Hvilke kompetencer finder vi særligt væsentlige at fremme?

– Hvilke krav stiller det til os som praktikansvarlige?”

Drøftelserne mundede ud i en række anbefalinger til praktikstederne i Vejle Amt.

Projektbeskrivelse og evalueringsrapporten er skrevet af Kirsten Poulsgaard, leder er Udviklings- og Videncentret.

understreger, at sådan bliver det fremover.

Sampil og vekselvirkning

Lige som Katrine Bielefeldt, synes hun, at projektet var tilrettelagt på en god måde – og ikke mindst samspillet mellem praksisfeltet, forskningsdelen og seminarierne var meget givende og inspirerende.

De temaer, der skulle drøftes i løbet af projektperioden, blev udleveret ved projektets start, så der var tid til at drøfte dem med kollegerne på arbejdspladsen. Det gav en god vekselvirkning mellem arbejdet i projektets netværksgruppe, referencegrupperne og arbejdet hjemme i institutionen.

– Materialet gav masser af ideer. I øvrigt betyder det meget både at kunne få drøf-

tet tingene på arbejdspladsen, bringe det med i netværksgruppen, få det vendt i referencegrupperne, og have forskningen og seminarierne med. Det giver en masse med retur til arbejdspladsen. Det har været meget udviklende, fastslår Carina Kusk Nielsen.

– Det bidrager også godt, når alle kolleger på arbejdspladsen er med, og at de er meget engageret. Lige nu er alle 24 pædagoger fælles om praktikvejledning. Gennem projektet har vi fået løftet opgaven op på et niveau, hvor der er ligestilling mellem den praktiske og den teoretiske del af uddannelsen, siger hun og fortsætter: – Arbejdet i netværksgruppen har gjort det nemmere at hente viden på tværs af institutionerne. På Skovagerskolen gør vi mere

Initiativtageren

– Da pædagoguddannelsen blev ændret, skabte det meget usikkerhed ude omkring på praktikstederne. For hvad forventedes der af os og kunne vi indfri de forventninger?, siger Alice Bjørnlund, leder af Bofællesskabet Bramdrupdam ved Kolding med 45 beboere fordelt på otte bofællesskaber og cirka 80 ansatte. En arbejdsplads, hvor 12-15 pædagoger også er praktikvejledere og hvor der er fem-seks studerende i løbet af året.

Hun er initiativtager til udviklingsprojektet „Kvalificering af praktikstedernes rolle i pædagoguddannelserne“. En ide, der blev født for nogle år siden, men strandede indtil der så igen kom gang i projektet sidste sommer.

– Spørgsmålene var mange, og efterhånden som jeg gik og drøftede det med mig selv, blev jeg klar over, at det var ikke noget, der kunne løses i en snæver kreds. Det måtte ud i et større forum for at få så mange vinkler på som muligt – og for at få tankerne og belysningerne synlige, så der kunne gøres noget ved hele problematikken, siger Alice Bjørnlund.

– Praktikken ude, hvor hverdagen er, er en vigtig del af uddannelsen. Derfor skal den også fungere, der skal være en sammenhæng mellem praktikperioderne, der skal ligge en uddannelsesplan og vejlederne skal være ordentligt uddannet – og der skal være klarhed over, hvis ansvar det er. Det er ikke kun praktikvejlederens ansvar – det er institutionens ledelse, der skal tage ansvar sammen med seminarierne og amtet. Hun mener, at centerlederne i Vejle Amt skal til at drøfte hvem, der har ansvaret for såvel praktikken som at der er penge til vejledernes uddannelse, siger Alice Bjørnlund.

Arbejdspladsen:

– Da vi havde udarbejdet en generel uddannelsesplan for de studerende, var det oplagt at melde sig til projektet. Vi prioriterer vejlederopgaven højt, og derfor er der altid noget, som kan udvikles og gøres bedre, siger Bente Brandt, afdelingsleder på Skovagerskolen, hvorfra Carina Kusk Nielsen deltog i projektet.

– Alle pædagoger på stedet har været involveret i hele forløbet, hvor Carina har været tovholder. Temaspørgsmålene er blevet vendt i pædagogbaglandet, og der er formuleret spørgsmål og sat ord på mange procedure og holdninger undervejs, og det er tydeligt, at debatten har flyttet meget hos pædagogerne.

Projektet har også været rigtig godt, fordi vi har fået fokus på vores egen dygtighed, forstået på den måde, at vi faktisk er gode til at uddanne de studerende. Og det er ikke uvæsentligt i tilgangen til den måde, vi løser opgaven på, siger Bente Brandt.

På den måde projektet har været grebet an, har Carina ikke skullet stå alene med bearbejdning af materialet men har kunnet hente en masse viden og holdning hos kollegerne og bringe det med i netværksgruppen. Vekselvirkningen i drøftelserne her og i netværksgruppen har givet megen inspiration.

Projektet har desuden været med til at afklare vores placering i uddannelsen, hvor den praktiske del er ligestillet med teoridelen på seminarierne, siger Bente Brandt.

brug af hinanden nu. Her ligger så meget viden at trække på, også hos lærerne, som vi samarbejder med og hvis viden, vi er blevet gode til at gøre brug af.

Store mængder viden

Igennem projektet er vi også blevet mere bevidste om, at hver enkelt af os ikke kan ligge inde med al den viden, der findes, derfor er det legalt at gøre brug af hinanden. Så den, der netop nu står med vejlederopgaven hos os, har et helt team i ryggen, fortæller Carina Kusk Nielsen.

Det overraskede Katrine Bielefeldt meget, at der blandt kolleger generelt ligger så store mængder tilgængelig viden, som ikke bliver brugt. Hun siger, at de studerende kunne have stor gavn af at få den viden og det erfaringsnetværk, som kolleger har. Rent fagligt er der en masse gode og brugbare hverdagstips at få. Men den historiske viden skal også bringes videre.

- I min netværksgruppe var vi lige dele unge omkring de 30, og omkring de 50 år. Det var kun de første to minutter, jeg tænkte på aldersforskellen. Så forsvandt den fuldstændig, og det eneste, der talte, var al den viden, som vi til sammen kunne levere. Det var helt fantastisk og virkelig en oplevelse, der rykkede, siger Katrine Bielefeldt og fortsætter: - De ældste pædagoger i Brejning har været med i en generations udvikling inden for faget, hvor der er sket rigtig meget. De udviklingshæmmedes dokumenterede historie er ikke så lang, og her har vi en gruppe ældre kolleger, som kender udviklingen over et meget lang stræk og kan fortælle om, hvordan de udviklingshæmmede har udviklet sig, og om langtidseffekter af de sygdomme, de har. Det er en væsentlig viden at få givet videre,

siger Katrine Bielefeldt, som har haft flere gode ideer med hjem i institutionen.

- På hvert personalemøde har vi nu et punkt, der hedder 'studerende'. Her fortæller praktikvejlederen og den studerende om, hvad der sker på området, og om der eventuelt er brug for hjælp til noget. Det afkorter kommunikationsvejene ganske væsentligt, og man undgår, at kollegerne orienteres lidt tilfældigt, siger hun.

Stor oplevelse

Debatten i netværksgrupperne viste, at den nye uddannelse, som hedder professionsbachelor i pædagogik, har givet anledning til bekymring hos mange praktikvejledere.

- De studerende skal have forskningsrelateret viden ude i praktikken. Mange vejledere har tvivlet på, om de kunne levere

den vare. Men det kan vi godt. For det, de skal vide noget om, er hvordan hverdagen med alle dens nuancer fungerer i en institution, siger Katrine Bielefeldt. Hun føjer til, at seminarierne får et anseeligt beløb for hver studerende, der afslutter uddannelsen. Da praktikken er en væsentlig del af uddannelsen, kunne seminarierne måske dele pengene med praktikstederne og dermed finansiere praktikvejlederuuddannelsen, siger hun.

- Projektet har været utroligt givende, og jeg kunne godt tænke mig, at netværksgruppen kunne fortsætte mere formelt. Men vi kan jo stadig bruge hinanden på tværs af institutionerne. Oplevelsen med at kunne mødes, udveksle erfaring, få ideer og sammen gøre noget bedre, har været stor, siger Katrine Bielefeldt.

Et pluk af relevante fagbøger

Redigeret af Jens Nielsen

Aldringens psykologiske sider

Af Bo Hagberg og Mikael Rennemark

Flere og flere socialpædagoger arbejder inden for ældreplejen, og i denne lille bog ser to svenske psykologer nærmere på, hvad det psykologisk vil sige at blive gammel. Aldringen set i et livsperspektiv, som bogens undertitel lyder. Bogen sammenkæder og gennemgår forskellige teorier om aldringspsykologi, og de to forfattere understreger, at man er nødt til samtidig at inddrage både biologiske og psykologiske faktorer og de sociale og kulturelle sammenhænge. Bogen ser også på, hvad livshistorien betyder for den enkelte ældre, hvad erfaringer betyder for alderdommen. Livløbsrefleksion hedder et centralt begreb, der kan danne udgangspunkt for såvel egenomsorgen som den pleje, den ældre skal have. Ved hjælp af livshistorier og refleksion over de begivenheder og oplevelser, der har præget en, kan den ældre selv og plejepersonerne omkring den ældre bearbejde ting, der ellers opleves som forkerter, mislykkede, angstfremkaldende eller er blevet fortrængt, men som præger personen og alderdommen. Ting, der ellers ville tære på livs- og modstandskraften. Bogen er selsagt henvendt til personalet i ældre- og sundhedssektoren, men kan også læses af alle os, der 'bare' har ældre omkring os.

Udkommet på Dansk Psykologisk Forlag. 144 sider, 228 kroner.

Og hvis vi får en fremtid

Af Else Marie Andersen

I seks måneder fulgte journalisten Else Marie Andersen - der med mellemrum også skriver i *Socialpædagogen* - det pædagogiske arbejde i fritids- og ungdomsklubber og på gadeplan blandt børn og unge i Høje-Taastrup Kommune. Det er her blevet til en række artikler om indsatsen over for de udsatte

børn og unge. Bogen dokumenterer den udvikling, der er sket i arbejdet blandt andet på grund af deltagelsen i Socialministeriets treårige FOKUC-projekt (FOKUC: Fremtidens Organisering og pædagogisk praksis i Klubtilbud med Unge i Centrum). Artiklerne piller ved nogle af de mest almindelige fordomme om klubberne som 'opbevaringssteder' og viser, hvordan de unge mødes af voksne, der tager dem alvorligt, som satser på deres muligheder og ressourcer frem for deres begrænsninger, og som gør en stor indsats for at få de udsatte og marginaliserede børn og unge tilbage i fællesskabet. Bogen er journalistisk skrevet, forstået på den måde, at den ikke er forskning med tilhørende facitliste, men derimod nem at læse og fuld af inspiration.

Bogen er på 158 sider og kan fås ved henvendelse til Pædagogisk Udviklings Center på 4335 3933.

Unge tanker om ulighed, sundhed og handling for sundhed

Af Bjarne Bruun Jensen og Bente Jensen

I denne bog med den knapt så mundrette titel, samles ny viden om børn og unges tanker om sundhed. Hvad tænker de om de mest almindelige sundhedsdiskussioner og -emner? Ja, hvad betyder sundhed for dem, hvad er 'det gode liv', og er det noget, vi alle sammen har adgang til, eller er sundheden skævt fordelt? Det er angiveligt den første af sin slags, der giver et billede af, hvordan børn og unge selv opfatter fordelingen af sundhed, og ser på, hvad der i de unges øjne er skyld i den skæve fordeling. Undersøgelsen viser også, hvordan de unge mener, de selv kan påvirke deres sundhed, og den giver et indblik i, hvilke muligheder omgivelserne har for at påvirke de unges sundhed og livsstil.

Udkommet på Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 194 sider, 175 kroner.

Ønskes: et helt almindeligt arbejde

Fakta

Et arbejdsliv som alle andres

Hvad det præcis betyder for den enkelte udviklingshæmmede at have et arbejde, er der ikke lavet nogle undersøgelser af, men der er tre ting, der ser ud at gå igen: For det første bare det at være på en arbejdsplads – at have et sted at gå hen om morgenen, hvor man er ventet og ønsket. Man har kolleger – og det er vigtigt, også selvom man måske ikke har den store kontakt med dem. For det andet betyder det meget at udføre et stykke reelt arbejde, at have nogle opgaver og løse dem. Det er givende at være vigtig for en produktion eller et forløb – man gør en forskel. For det tredje oplever de udviklingshæmmede en lighed med de andre lønmodtagere, som betyder meget for selvilliden. Det er vigtigt, at man arbejder på lige fod og under sammen betingelser. Med andre ord: Følelser og tanker ved et normalt arbejdsliv, som ligner dem, de fleste mennesker har.

Der er en række muligheder for at finde ordinære job til mennesker med udviklingshæmning – men det kræver at både brugere, personalet og virksomhederne dropper vanetænkningen, viser nye undersøgelser

Af Jens Nielsen

Arkivfoto: Thomas Søndergaard

UDVIKLINGSHÆMMEDE ■ De vil godt, de kan godt – og med lidt nytænkning og god vilje kan det også lade sig gøre at få mange mennesker med udviklingshæmning ud på det ordinære arbejdsmarked.

Det viser en ny undersøgelse fra Socialt Udviklingscenter SUS, der passende hedder „Der er plads til os derude“. Den ser på de udviklingshæmmedes muligheder for at få et almindeligt arbejde i stedet for eller i kombination med arbejdet på et beskyttet værksted.

Undersøgelsen bygger på svar fra 197 dagtilbud over hele landet, og af dem har knapt en fjerdedel brugere, der har en eller anden form for arbejde uden for dagtilbuddet – altså ude på det almindelige arbejdsmarked.

Der er med andre ord allerede taget en række initiativer landet over, men ser man på det konkrete antal af brugere, er det indtil videre kun tre procent af dem, der er i beskæftigelse uden for dagtilbuddene. I de dagtilbud, der overhovedet har brugere i arbej-

de uden for tilbuddets fire vægge, er det knapt hver tiende bruger, der tager på arbejde ude i byen.

Der er med andre ord god plads til flere initiativer – og brug for at få overblik over det, der er gjort indtil nu, mener folkene bag undersøgelsen:

– Der er brug for at få systematiseret de erfaringer, der bliver gjort. Der er mange initiativer, mange gode intentioner – men hvor bliver det samlet, spørger Puk Draiby fra SUS.

Hun har været projektmedarbejder på undersøgelsen, og hun foreslår et nationalt forum, der samler viden om eksisterende ordninger, og hvor nye initiativer kan få rådgivning og trække på andres viden.

Desuden peger undersøgelsen på, at arbejdet med at skabe og finde job til mennesker med udviklingshæmning kræver opkvalificering af det personale, der skal finde job og fungere som bindeled mellem virksomhederne og brugeren – som for eksempel erhvervspædagoguddannelsen i Odense.

Og skal der findes job, så skal der også bearbejdes

holdninger – både hos arbejdsgiverne, på de beskyttede værksteder og hos brugerne, fastslår SUS-undersøgelsen.

Støtte og sammenhæng, tak

Undersøgelsen fremhæver – ikke så overraskende måske – at det er svært at lave en fast formel for, hvordan et menneske med udviklingshæmning kommer i arbejde.

– Det er jo individuelle forløb, som kræver

De unge mennesker med udviklingshæmning har nogle helt andre forventninger til deres liv end den ældre generation. De er opdraget til, at de kan og til at stille krav, og de vil ud blandt andre og have et almindeligt liv.

Puk Draiby, SUS

I Socialpædagogen nr. 26, december 2003, skrev vi om Ole Jørgensen, der er udviklingshæmmed, og som med stor succes passer sit job på Genbrugspladsen i Viborg, hvor han arbejder som skraldemand. I en pause i skurvognen tager Ole og hans kolleger Lindy og Hartvig gas på hinanden.

store hensyn til den enkelte. Det er selvfølgelig ressourcerelevende at etablere relationer til arbejdspladserne, at give brugerne mulighed for opkvalificering og lave konkrete ordninger med arbejdspladserne, men når først brugeren er i job er det meget givende, og jeg vil da tro, det går lige op rent ressourcemæssigt i den sidste ende, siger Puk Draiby.

Hun peger på, at der på det individuelle niveau – for den enkelte bruger – er en række hindringer for at få et ordinært job, og nogle krav, der skal opfyldes, hvis det skal lykkes. Det kræver stor fleksibilitet og forståelse for de særlige hensyn, der skal tages til de involverede:

– Det kræver en fortsat støtte. Man kan ikke bare finde et job og så give slip. Både personen, der bliver ansat i en særlig ordning og virksomheden skal vide, at der er støtte at hente, hvis der viser sig at være problemer. Begge parter skal vide, at der er en kontaktperson og et netværk at trække på, ellers er der risiko for at ende med en fiaske i stedet for en succes, siger Puk Draiby.

Undersøgelsen tyder på, at det er vigtigt, at det er én gennemgående person, som er den, der tager kontakten til virksomheden, finder jobbet, laver aftalerne omkring det, introducerer den udviklingshæmmede til og vedbliver med at være kontaktpersonen.

– Det giver mest sammenhæng, hvor det er den, der etablerer jobbet, som også følger op. Det er ikke en forudsætning, men det er en rigtig god ide, at det er den samme person. Det kan være svært at komme på en ny arbejdsplads for os alle sammen, og for et menneske med udviklingshæmning kan det være ekstra svært at komme ind, at finde sin plads i kantinen, komme i snak med kolleger og så videre, siger Puk Draiby.

Motivationen afgørende

Undersøgelsen fra SUS skyder endegyldigt en anden myte ned: at private virksomheder skulle være svære at få til at tage et ansvar over for de udviklingshæmmede medarbejdere. Tværtimod er der stor velvilje

over for ideen om at skabe fast arbejde til en udviklingshæmmed, og de evalueringer af konkrete ordninger, der er lavet, viser, at de allerfleste virksomheder ser det som en stor gevinst for arbejdspladsen.

Tallene i undersøgelsen viser, at dobbelt så mange private arbejdsgivere som offentlige åbner døren for de udviklingshæmmede. Ofte er de offentlige arbejdsgivere langt mere bundet af deres budgetter end de private, og det er typisk i private produktionssvirkomheder, der kan 'designes' job, der passer til de udviklingshæmmede.

Men det kræver at dagtilbuddene selv opsøger virksomhederne og lægger kræfter i at opbygge et godt forhold.

– Det er fra dagtilbuddet, initiativet skal komme. Selvom der er velvilje, så kommer virksomhederne ikke af sig selv, og den personlige kontakt er altså vigtig i den sammenhæng, siger Puk Draiby.

Undersøgelsen tyder på, at der derfor skal en holdningsændring til på dagtilbuddene og de beskyttede værksteder:

I undersøgelsen peger en række ansatte

på dagtilbuddene på, at det faktisk er personalet, der er den væsentligste barriere for beskæftigelse uden for dagtilbuddet: „Jeg har en oplevelse af, at når man er ansat i det her system og har været det i mange år, så har man svært ved forandringer“, siger en af interview-personerne.

Og det går ikke, siger Puk Draiby.

– Brugere skal være motiverede, hvis det her skal lykkes – og den motivation skal de blandt andet få på dagtilbudene og de beskyttede værksteder. Der er måske ikke direkte modstand mod de her nye initiativer, men mange dagtilbud og beskyttede værksteder er ikke særligt opsøgende. De tænker måske, at 'hvorfor skal vores brugere det her', og at det tilbud, der er nu, er godt nok.

De unge presser på

Det skal også arbejdes på motivationen og forudsætningerne hos brugerne. Det handler om jobtræning og forberedelse til livet på en almindelig arbejdsplads – og en grundig granskning af, hvad den enkelte kan klare, og hvad de sociale omstændigheder skal være.

Undersøgelsen peger på, at en opkvalificering af det personale, der står for jobformidlingen er påkrævet. Kun halvdelen af det personale, der beskæftiger sig med jobformidling er uddannet til eller har erhvervs erfaring med den slags opgaver. For restens vedkommende er det lyst og interesse, der driver værket.

SUS-undersøgelsen sætter også tal på, hvad der ligger af fremtidsplaner i dagtilbuddene, og hvad der er drivkraften bag: Mere end 60 procent vil styrke den beskæftigelsesrettede undervisning, og over halvdelen vil arbejde på at styrke relationerne til erhvervslivet.

Og det er brugerne og de øvrige interesserter, der driver værket: 72 procent af de dagtilbud, der har udviklingsplaner på det ordinære job-område, har brugernes ønsker som hovedbegrundelsen. Dernæst følger ønsker hos lederen, politikerne og personale, hvorimod økonomi ser ud til at spille en meget lille rolle.

Det er især de unge brugere, der presser på, mener Puk Draiby:

– Det er et generationsspørgsmål. De unge mennesker med udviklingshæmning har nogle helt andre forventninger til deres liv end den ældre generation. De er opdraget til, at de kan og til at stille krav, og de vil ud blandt andre og have et almindeligt liv, siger hun.

jni@sl.dk

Nyt fra SL:A

Økonomisk støtte

Af Ulla Lund, konsulent i SL's arbejdsløshedskasse

Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) udgør ofte det økonomiske fundament når pædagoger går på efter- og videreuddannelse, eller når pædagogiske medhjælpere uddanner sig til pædagoger. SVU udbetales i langt de fleste tilfælde til arbejdsgiveren, som udbetaler fuld løn til den ansatte under uddannelsen. Hvis det ikke er muligt at aftale med arbejdsgiveren, at man får fuld løn, eller hvis man er ledig, får man udbetalt SVU på sin egen bankkonto. Den højeste SVU udgør godt 14.000 kroner om måneden.

Er man beskæftiget, kan man få SVU i op til 52 uger forudsat, at man kan aftale orlov med sin arbejdsgiver. Ledige kan få SVU under det første års ledighed i højst 6 uger. Ledige kan også få fuldt tilskud til kursusafgiften via SVU.

Hvilke uddannelser

Når der er tale om videregående uddannelse, skal uddannelsen foregå på heltid. Der er mange muligheder, som er relevante for pædagoger – de fleste er tilrettelagt inden for rammerne af Lov om åben uddannelse og Lov om universiteter. Nedenfor er nævnt nogen af de mest anvendte på SL's faglige område.

En erfaren pædagogmedhjælper i arbejde kan få SVU til det første studieår på merituddannelsen til pædagog. Uddannelsen svarer nøjagtigt til den ordinære pædagoguddannelse. Der kan ikke gives SVU til de to følgende år på studiet, hvor der er tale om deltidsstudie, normalt med to dages undervisning om ugen.

En pædagogisk diplomuddannelse er et nærliggende valg for en pædagog, som ønsker at give sin faglige profil en opstrammer eller ønsker at erhverve nye

kompetencegivende kvalifikationer, måske med henblik på et jobskifte eller videreuddannelse.

Diplomuddannelsen består af et obligatorisk modul „videnskabsteori og pædagogik“, 4 valgfrie moduler og et afgangspj. Aktuelt findes der 35 forskellige faglige uddannelsesområder, for eksempel specialpædagogik, ungdomspædagogik og flerkulturel pædagogik. Under hvert uddannelsesområde findes der yderligere en stor variation af valgfrie moduler.

Uddannelsen giver ret til SVU, hvis den gennemføres inden for et år. Det er også muligt at få SVU, hvis man gennemfører et modul ad gangen på heltid. Det obligatoriske modul og de valgfrie moduler på heltid er tilrettelagt, så de gennemføres inden for 6 uger. Ledige har derfor også mulighed for at tage et modul med SVU under det første års ledighed.

Det er også muligt at sammensætte en diplomuddannelse, for eksempel med et modul fra de sundhedsfaglige diplomuddannelser.

Betingelserne

Der er som regel adgangskrav til uddannelserne, som det er værd at være opmærksom på. Herudover er der betingelser for personligt at have ret til SVU. Disse krav skal også være opfyldt, selv om der udbetales fuld løn under uddannelsen. Man skal være fyldt 25 år. De øvrige betingelser er afhængige af, om man er i arbejde eller er ledig.

Uddannelsessøgende i arbejde

For at få ret til SVU kræves der en vis tilknytning til arbejdsmarkedet forud for uddannelsen svarende til 3 års fuldtidsbeskæftigelse inden for 5 år. Hvis man er ansat til mindre end 37 timer om ugen, er det nok med 2 år.

til uddannelse

For medlemmer i arbejde er det først og fremmest vigtigt, at man kan blive enig med arbejdsgiveren om, at man kan få orlov og helst også få fuld løn i orlovsperioden.

I løbet af 5 år har man ret til 52 uger med SVU. Hvis man er fuldtidsansat, kan man få den maksimale SVU på godt 14.000 kroner om måneden. Deltidsansatte får forholdsvis mindre. Er ansættelsen på for eksempel 29 timer om ugen, kan ydelsen udgøre 29/37 af 14.000 kroner. Det vil sige 10.900 kroner om måneden i runde tal.

Der kan ikke udbetales supplerende dagpenge, når man modtager SVU. Der gives heller ikke kompensation for eventuelle supplerende dagpenge i form af SVU. Det skal man være opmærksom på, når aftalen om orlov bliver indgået og forsøge at aftale en forhøjet løn under orloven, så man ikke går ned i indtægt i uddannelsesperioden.

For ansatte i tidsbegrænset stilling, kan der kun bevilges SVU, til ansættelsen udløber. Hvis man selv siger op, kan man hellere ikke længere få SVU. Men skulle man blive opsagt til fratræden efter påbegyndelsen af uddannelsen, kan man fortsætte på SVU i den bevilgede periode.

Ledige uddannelsessøgende

Ledige uddannelsessøgende har ret til højst 6 uger med SVU. De 6 uger skal endvidere ligge inden for det første års ledighed.

Ledige fuldtidsforsikrede får den maksimale SVU på godt 14.000 kroner om måneden, og deltidsforsikrede får godt 11.300 kroner om måneden. Endvidere kan man som ledig få betalt deltagergebyret. Der ydes ikke befordringsgodtgørelse i forbindelse med SVU.

Som pædagog er der ikke mange muligheder for at få tilbud fra AF om uddannelse under det første års ledighed. Men hvis man har gennemført et 6-ugers uddannelsesforløb med SVU, har man ret til yderli-

gere 6 ugers uddannelse med aktiveringsydelse. Det er AF, som i sidste ende bevilger uddannelsen. Derfor kan man ikke alle steder være sikker på at få sit uddannelsesønske opfyldt. Der er dog en mulighed for, at man kan gennemføre et eller to moduler i en pædagogisk diplomuddannelse i en ledighedsperiode og på den måde øge sine kompetencer.

Få mere information

På Centrene for Videregående Uddannelse, CVU, kan du få informationer om hvilke af diplomuddannelserne, der udbydes på de tilknyttede uddannelsesinstitutioner. Hvert center har også en hjemmeside, hvor kurserne udbydes.

Vidar er statens internetdatabase om voksenuddannelser www.vidar.dk. Her kan du få et overblik over alle voksenuddannelser i Danmark både i forhold til indhold, tilrettelæggelse og støttemuligheder. Alle aktuelle hold er også oplyst.

På www.svu.dk kan man se hvilke uddannelser, også på andre faglige områder, der giver ret til SVU.

Ansøgning

Ansøgningsskema til SVU kan fås i a-kassen, på CVU-centrene og universiteterne. Det kan også udskrives på www.svu.dk eller fra www.sl.dk. A-kassen, CVU-centrene og universiteterne er såkaldte administratorer, som vejleder om SVU og modtager ansøgninger. En ansøgning skal afleveres et af de tre steder, inden uddannelsen påbegyndes og tidligst 3 måneder før. Det er SU-styrelsen, som er bevilgende myndighed.

Du kan læse meget mere om, hvem og hvordan man kan få Statens Voksenuddannelsesstøtte til videregående uddannelse og til efteruddannelse på www.sl.dk/SVU.

En tour for de udsatte

I juli kørte Tour de France-karavanen på de franske landeveje og danske tv-skærme. Om en lille måneds tid er det et helt andet løb, der ruller: I dagene 21. til 27. august kører Tour de Udsat gennem landet, fra København til Vejle, som led i en stor kampagne, der skal sættes fokus på, hvordan det gode liv sikres også for landets udsatte. Bag touren står Landsforeningen af Væresteder, der afslutter ugen med en stor konference på Vejle Idrætshøjskole om beskæftigelsesindsatsen – eller manglen på samme – for de udsatte grupper. Konferencen er ment som et samlingspunkt for ideer og forslag til forbedring af de udsattes muligheder for at indgå i meningsfulde fællesskaber. Læs mere på www.vaeresteder.dk

jmi

Kommune erkender økonomistyring

Formanden for børne- og kulturudvalget i Otterup Kommune på Fyn erkender, at der er sket fejl i anbringelsessager, og at der blev tænkt for meget i økonomi.

I 2003 meldte kommunen ud, at der skulle spares 2,3 millioner kroner på anbringelsesområdet. Efterfølgende blev nogle fjernede børn hjemsendt – for senere at blive genanbragt.

– I de konkrete sager, hvor børnene var anbragt uden for hjemmet, og hvor vi så tager dem hjem, der kan du havde ret i at økonomien har spillet en rolle. Jeg vil gerne indrømme, at nogen af dem skulle vi nok ikke have taget hjem, siger formanden for børne- og kulturudvalget Kurt Christensen til Radio Fyn.

mrk

Nye tal om anbringelser

Danmarks Statistik har offentliggjort de nyeste tal vedrørende anbringelser.

Når det gælder antallet af anbragte børn og unge i Danmark, er der sket et lille fald, idet der den 31. december 2004 var anbragt 14.040 børn og unge mod 14.131 året før. Samtidig er der blevet gjort forebyggende foranstaltninger for lidt flere børn og unge, nemlig for 15.080 børn og unge i 2004 mod 14.616 børn og unge i 2003.

Statistikken fortæller ikke noget om aldersfordelingen af de anbragte.

Tallene kan læses i Nyt fra Danmarks Statistik fra 8. juli 2005, der kan downloades på www.dst.dk

mrk

**Af Vagn Michelsen,
Afdelingsleder
Socialfaglig afdeling i SL**

LÆSERBREVE:

Socialpædagogen er forpligtet til at optage alle læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 800 ord, svarende til cirka 4.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises.

SYNSPUNKTER:

Bringes efter en redaktionel vurdering. Vi optager kun synspunkter fra medlemmer og abonnenter. Synspunkter må højst fylde 2.000 ord svarende til cirka 10.000 anslag.

Læserbreve og synspunkter der bringes i bladet offentliggøres også på internettet.

Vi modtager helst indlæg på diskette eller pr. e-mail:

Socialpædagogen,
Brolæggerstræde 9,
1211 Kbh. K,
tlf. 3396 2800,
fax 3396 2998.

MAIL:
redaktionen@sl-dk.dk

Deadline for læserbreve til nr.
16/05 er mandag den
1. august 2005 kl. 12.00.

Evidens:

Viden er værktøjet

SL har deltaget i et netværks-samarbejde om evidensbaseret velfærd – etableret af Huset Mandag Morgen. Det har blandt andet ført til interviews i Ugebrevet Mandag Morgen og Socialpædagogen, som har givet anledning til en række spørgsmål om forbundets holdninger og mine udtalelser, hvilke jeg svarer på med dette synspunkt

SL's medlemmer er kendetegnet ved, at engagement, nærhed, selvstændighed og ansvarsfuldhed vægtes højt i arbejdet. Den socialpædagogiske praksis bygger på en række fag af videnskabelig, håndværksmæssig og kulturel karakter samt et etisk værdigrundlag.

Jeg har sagt, at mange socialpædagoger er af den opfattelse, at den virkelige effekt af deres indsats ikke skyldes bestemte metoder, men i stedet deres eget engagement. Helt konkret udtaler jeg til Mandag Morgen (nr.2, 17. januar 2005): „Mange af vore medlemmer

går rundt og mener, at det er dem som personer, der er afgørende, og ikke metoden“. Herom er der ikke gennemført evidensbaserede undersøgelser, men jeg støtter mit udsagn på en række andre undersøgelser (Inge Bryderup, Bent Madsen, Jesper Holst), som viser tendenser til, at selve socialpædagogikken er blevet til individuelt formuleret normativ pædagogik.

Hvis metodevalg ikke er afgørende, men at andre faktorer spiller ind, kræver det netop systematiske forsøg og kontrollerede undersøgelser, for at påvise dem.

Denne tendens: At det snarere er socialpædagogens egne individuelle normer og holdninger end etableret viden, som er grundlaget for den socialpædagogiske praksis, slutter jeg mig til ud fra blandt andet Bent Olsens forskningsrapport om „Kundskaber i pædagoguddannelse og pædagogisk arbejde“, som viser, at det er pædagogens egne værdier og de personlige indstillinger, der påskønnes i det pædagogiske arbejde – muligvis som et resultat af en faglig mangeltilstand, fravær af sikker viden. Senest er pædagogikfaget i pædagoguddannelsen blevet evalueret. Her viser det sig, at både de studerende og lærerne ofte opfatter pædagogik mere som et holdningsfag end som et vidensfag. Pædagogik som fag bliver på den måde mere til et forum for eksponering af de „rette holdninger“ end til et forum for diskussioner og analyser af indsatsens karakter – baseret på teorier, metoder og forskning.

I en evaluering af deres socialpædagogiske arbejde (april, 1999) siger medarbejderne på døgninstitutionen De Unges Hus under Roskilde Amt, at „det personlige engagement i en vis forstand overskygger de objektive faglige redskaber. Overskygger på en sådan måde, at kun meget få har sat begreb og ord på egent-

Jeg mener, at vi skal flytte fokus fra etablering af tætte relationer til skabelse af rammer, hvor børn og unge selv skaber relationer og netværk. Vi skal skabe rammer og betingelser for deres udvikling og læring.

Vagn Michelsen

lige socialpædagogiske redskaber og handlinger". De siger også, at de – „hvordan vi så end føler, tænker og handler subjektivt – ikke i tilstrækkeligt omfang kan præsentere og formidle deres arbejdsrealiteter objektivt. Vi har ikke begreberne, eller hvis vi har, så bruger vi dem ikke". Vi er altså nødt til at komme det nærmere, selvom Karsten Lundal Pedersen (*Socialpædagogen*, nr.13/2005) synes det er svært, at finde andre ord end, at „Man får sagt det rigtige, lige når det skal siges". Det er i sandhed en uklar teknologi.

Flytte fokus i pædagogikken

Jeg mener, at man må reducere sin egen persons betydning for de unge og deres udviklings- og læreprocesser, og i stedet indsætte saglige, faglige og professionelle principper – pædagogiske metoder – og så videre. En forudsætning for et højt fagligt niveau er, at man har tilegnet sig den viden (kernefaglighed), som faget bygger på, og er kendt med de metoder gennem hvilke denne viden praktiseres. En viden og metoder, som pædagogen forventes at reflektere over, hvis hun ikke blot skal fungere, men også for alvor forstå og beherske sit arbejde og gøre det så godt som muligt.

Jeg mener, at vi skal flytte fokus fra etablering af tætte relationer til skabelse af rammer, hvor børn og unge selv skaber relationer og netværk. Vi skal skabe rammer og betingelser for deres udvikling og læring.

Relationsdannelsen har, bestemt, en betydning for effekten af det socialpædagogiske arbejde, men denne kan ikke vurderes uden et videreudviklingsperspektiv, som for eksempel de unges identitet og læring eller de udviklingshæmmedes muligheder for at udfolde og udvikle deres egne muligheder, interesser og potentialer. Hvis vi ikke har perspektivet: børnene og de unges videre trivsel og udvikling i livet for øje, bliver vi aldrig klogere på hvad der virker og hvorfor, og så er vi lige vidt! Det mener jeg, at vi skal afprøve og undersøge for at få mere af noget andet end blot det samme – igen og igen.

Men det som bekymrer mig er, at hvis fagets udøvere, det kollegiale fællesskab, ikke har ord og faglige begreber, som kan fungere som tolkningsramme for det, de gør, bliver det ikke blot svært at reflektere over, hvad man gør, og hvorfor man gør det, men det bliver også umuligt at gøre sig forestillinger om, hvad man vil og bør opnå med det, man gør. Faget forsvinder og tilbage bliver kun den isolerede individuelle praksis.

Socialpædagogik som videnskab

I SL vil vi en anden udvikling. Vi vil en organisation, der er opdateret i forhold til socialpædagogik som videnskab. Denne opfattelse beror ikke på videnskabelige argu-

Evidens handler om metoder til at afgøre hvilke indsatser, der virker, og hvilke der ikke virker. En dokumentationsmetode, som naturligvis kan begrænse den pædagogiske metodefrihed på den måde, at hvis det viser sig, at en metode ikke virker, så er der ikke frihed til at bruge den. Men hvem vil bruge metoder, der ikke virker?

Vagn Michelsen

menter, men er en fagpolitisk stillingtagen, som bygger på demokratiske beslutninger i organisationen om, at SL som fagforbund skal arbejde for, at viden bliver fundament for faget. En beslutning truffet på baggrund af en mangeårig diskussion. En vidensbaseret faglighed som blandt andet kræver en mere anvendelses- og praksisorienteret forskning, men også faglige fora og miljøer, hvor der er mulighed for at udvikle egen faglighed. Det kræver en videnskultur på arbejdspladserne, men også dokumentationsmetoder og kompetencer samt ikke mindst vilkår og betingelser på arbejdspladserne, som gør systematisk observation, registrering og måling til en integreret del af medarbejdernes daglige arbejde.

Derfor er SL initiativtager til og med i en række udviklingsaktiviteter om for eksempel udformningen af redskaber til dokumentation, indsamling og spredning af viden (www.kvalitetsdatabasen.dk – åbner 1. september 2005) samt det sociale indikator projekt, der sigter på at udvikle en model til måling og dokumentation af indsatsen på døgninstitutioner og opholdssteder. Det er aktiviteter, der blandt andet har bragt forbundet ind i et netværkssamarbejde omkring temaet evidensbaseret velfærd – etableret af Huset Mandag Morgen. Vi er med i og har støttet op omkring eksempelvis Socialministeriets kvalitetsprojekt på anbringelsesområdet (KABU) og JYFE, Jysk forsknings- og evalueringssamarbejdes bredt anlagte forskningsprogram om børn og unge anbragt på døgninstitution.

Det gør vi, fordi mange medarbejdere på døgninstitutioner for børn og unge er usikre på, om den indsats, de og deres kolleger yder i det daglige, er den rigtige hjælp på det rigtige sted. De mangler metoder og kvalifikationer til at måle og vurdere, om deres indsats virker. De giver udtryk for, at

de netop her har deres svageste punkt (fra Kortlægning af uddannelser og kvalifikationer på det sociale område – en samlet undersøgelse af Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Roskilde Universitetscenter, 2003). Vi gør det, fordi der mangler forskning på det socialpædagogiske arbejdsområdet, hvilket er en af forudsætninger for, at den socialpædagogiske praksis kan vidensbasere.

Evaluerings og faglig udvikling

Vi ved, at dokumentation og evaluering for de politiske og administrative beslutningstagere er nye former for styring af indsats og ressourcer, men for SL er det også en metode til faglig udvikling på den enkelte arbejdsplads. Det er socialpædagogikken, der skal udvikles – og ikke bare den økonomiske styring.

En af måderne at skabe videnskabelig dokumentation på er evidens. Det er en undersøgelsesmetode – og ikke en bestemt pædagogisk metode. Evidens handler om metoder til at afgøre hvilke indsatser, der virker, og hvilke der ikke virker. En dokumentationsmetode, som naturligvis kan begrænse den pædagogiske metodefrihed på den måde, at hvis det viser sig, at en metode ikke virker, så er der ikke frihed til at bruge den. Men hvem vil bruge metoder, der ikke virker? Det at lave forsøg eller følge resultaterne er ikke i modstrid med metodefriheden. Man kan nærmest sige, at det er en forudsætning for metodefrihed, at valgene af metode foregår på et kvalificeret grundlag. Det at arbejde evidensinformeret er altså at undersøge, om for eksempel en bestemt metode eller en konkret ide faktisk er afprøvet og undersøgt.

Evidensbaserede analysemetoder kan i mange tilfælde kun svare på meget snævre spørgsmål: Virker en pædagogisk metode for eksempel bedre end en anden? Det er lettest at arbejde med evidens, når det er velbeskrevne metoder med målbare målsætninger for indsatsen. Hvis metoden er kompleks, måske tilmed ubeskrevet, og kan gribes an på mange forskellige måder, er det svært at øge evidensen. Til eksempel: Der er flere evidensbaserede undersøgelser, som tyder på, at multisystemisk terapi, som metode, kan være virkningsfuld. Men metoden er så kompleks, at man kan være usikker på, om den reelt implementeres og de ønskede resultater opnås. Evidens er først og fremmest et redskab til at vurdere med og er derfor heller ikke velegnet til at udvikle nye indsatser. Det kræver andre metoder, for eksempel kvalitative metoder og studier.

Cases bedst til supervision

Jeg har sagt, at casestudier, det vil sige anekdoter, historier og enkeltsager, er en analysemetode med uendelige fejlkilder. Stort set alle tolkninger og teorier om et

fænomen kan bringes til at passe med en udvalgt anekdote. Derfor passer cases glimrende til supervision – og overskrifter i aviserne. Men hvis man vil ud over anekdotiformens korte ikke-dokumenterede historier, der kun befæster allerede eksisterende forståelser, og vide, hvad der virker og hvorfor, må man gå anderledes systematisk og kontrolleret til sagen.

Jeg er ganske rigtigt citeret for, at have sagt, at samtalerapi og en tilknyttet kontaktperson ikke virker. Det er en sammenskrivning af to forskellige sammenhænge, hvilket journalisten ikke skal klandres for. Det der skulle have stået er, at en af de hyppigst anvendte metoder, der anvendes med unge med problematisk adfærd, er samtaler, hvor man prøver at opbygge selvindsigt og selvværd. Der er talrige undersøgelser, der viser, at de ikke – eller næsten ikke – virker. Det er der evidens for (Sherman, Lawrence W. et al. 1998: Crime Preventing: What Works, What Doesn't, What's Promising. Tilgængelig på www.preventingcrime.org). Det må da i det mindste kalde på faglig selvrefleksion og selvkritik.

Hvad er godt nok?

I SL vil vi simpelthen gerne vide, hvornår arbejdet udføres godt nok og hvornår det lykkes mindre godt. Helt konkret. Der laves utroligt meget godt arbejde på de fleste socialpædagogiske arbejdspladser. Vi kan altså roligt lade os se efter i sømmene!

SL's medlemsundersøgelse (Simon Hansen, maj 2004) viste, at mange opfatter, at socialpædagogisk arbejde ikke værdsættes tilstrækkeligt i offentligheden og af politikerne. Men der er også hos de fleste en erkendelse af, at så længe socialpædagogerne ikke er bedre til at dokumentere værdien af deres indsats, så er det svært at øge anseelsen. Det er denne opgave. At få ændret billedet af det socialpædagogiske arbejdes betydning, der er helt central for forbundet. Det kan ikke alene gøres med en beskrivelse af den relationelle indsats. Der skal dokumenteres resultater.

Hvis vi ikke har perspektivet: børnene og de unges videre trivsel og udvikling i livet for øje, bliver vi aldrig klogere på hvad der virker og hvorfor, og så er vi lige vidt!

Vagn Michelsen

Debat

Evidens – nej tak

Knud Byskov
Bestyrelsesmedlem i Foreningen af Danske Døgninstitutioner for Børn og Unge og formand på Ungdomshjemmet Holmstrupgård
(Modtaget d. 7.7.2005)

En stor tak til Søren Virenfeldt og Karsten Lundal Pedersen fra Solhaven, fordi de har reageret på SL's udspil om evidensbaserede metoder i det pædagogiske arbejde. Jeg havde ikke selv opfanget udspillet fra Mandag Morgen, og derfor er det godt, at der er andre, der er opmærksomme på et så vigtigt emne.

Foreningen af Danske Døgninstitutioner for Børn og Unge (FADD) har inden for det sidste år bragt fire glimrende artikler om måling og metoder, som er skrevet af Benny Lihme. Artiklerne kan læses på foreningens hjemmeside: www.fadd.dk

Når FADD på den måde har valgt at deltage i debatten, er det fordi de evidensbaserede metoder har været på vej i et stykke tid over Atlanten, blandt andet MST. På samme måde som folkene fra Solhaven, er FADD kritiske over for evidens baseret metoder i det pædagogiske arbejde. Vi er kritiske, fordi vi ikke tror, at man kan overføre den naturvidenskabelige metode, som man kender den inden for sygehusverden til den pædagogiske verden. Der er stor forskel på at måle behandlingen af et brækket ben og en der har ondt i sjælen.

Og på samme måde tror vi heller ikke på, at det er metoden der bærer manden (pædagogen), men at det er manden (pædagogen) der bærer metoden. Altså at metoden aldrig kan stå over den personlige involvering og engagement.

Vi tror, at man godt kan blive en bedre pædagog, hvis man har et fælles udgangspunkt, eks. metode, men at der flere gange i det daglige pædagogiske arbejde er behov for en individuel tilpasning af pædagogikken, fordi ingen børn eller unge reagerer ens på pædagogisk krav og kontakt.

Og endelig tror vi ikke, at det er muligt at indpasse relationen i en målbar pædago-

gisk formel. Opbygning af en relation til børn og unge med problemer er afgørende for, at det pædagogiske arbejde lykkes.

I bogen „Så kommer du til et bedre sted“ af Henrik Egelund, som er samtaler med unge, der har været anbragt i institution eller familiepleje, skriver Henrik Egelund i en sammenfatning: „Det er umuligt at overse, at alle de unge peger på, at den personlige involvering især fra pædagoger og familieplejere er vigtigt for dem. Det handler om de voksnes nærvær, opmærksomhed og troværdighed, men det handler også om noget mere uhåndgribeligt i en personlig relation“.

Det er vel nogenlunde den samme konklusion man kommer til i Mønsterbryderundersøgelsen, hvor det er en eller flere voksne personer, der på et eller flere tidspunkter i de undersøgte børn og unges liv, har haft en afgørende relation og indflydelse på, at nogle børn og unge med svære problemer er blevet Mønsterbryder.

I FADD er vi klar over, at behovet for de evidensbaserede metoder på mange måder har fået „vind i sejlene“, blandt andet fordi flere døgninstitutioner har peget på, at vi ved ikke, om det virker, det vi går laver. Det synspunkt er vi uenige i, vi har masser af viden om, at det lykkedes. Alene de halvårige statusmøder med børnene eller de unges sagsbehandler og de mange efterværnsprojekter giver os god viden om hvad der lykkedes.

I *Socialpædagogen* er der endvidere i næsten hvert nummer en til flere artikler om, at det lykkedes. Så det er ikke så slemt som mange vil gøre det til. Men det er vigtigt, vi husker at få de gode historier frem, så det bliver synligt for andre end os selv.

FADD er enige i, at der er behov for en debat om, hvordan vi dokumenterer og måler effekten af en institutionsanbringelse eller en anbringelse i familiepleje og deltager gerne i en debat herom. I den sammenhæng vil vi blandt andet pege på evalueringsmetoder og efterundersøgelser som brugbare metoder til at udvikle og måle effekten af en anbringelse.

Landsmøde og konference for SL's Landsdækkende ledersektion

Den 24. november – 25. november 2005, H.C. Andersen Hotel Odense
Claus Bergs Gade 7, 5000 Odense C, tlf. 6614 7800

Deltagerkredsen er: Institutionsledere og ledende hjemmevejledere med kompetence og ansvar for såvel det pædagogiske indhold, økonomi, administration som personaleledelse.

Pris: Deltagelse i konferencen og landsmødet, overnatning på enkeltværelse koster 2250 kr., på dobbeltværelse 2120 kr. Deltagelse i landsmødet alene er gratis.

Tilmeldingsfrist: Den 23. september 2005.

Landsmødet, ifølge vedtægterne, afholdes torsdag den 24. november, i tidsrummet fra kl. 10.00 til kl. 13.00. Herefter er der konference. Konferencen afsluttes fredag den 26. november kl. 13.00, herefter frokost og hjemrejse.

På landsmødet vil der blive gennemgang og debat, af SL's forslag til lederpolitik.

Konferencetema: **Ledelse af forandringsprocesser.**

- mange institutioner er i gang med pædagogiske udviklingsprojekter.
- mange institutioner bliver berørt af kommunalreformen og derfor skal lederen kunne agere i en forandringsproces

Torsdag den 24. november

Peter Bastian, musiker, debattør og foredragsholder.

Alle ønsker forandring, men ingen ønsker at forandre sig.

Hvad er det for mekanismer i os, som er dybt interesseret og engageret i forandring? Og hvad er det for mekanismer i os, som slet ikke vil være med?

I en virkelighed i konstant forandring er det de mest livsvigtige spørgsmål at få besvaret individuelt og kollektivt.

Delforedrag v/ CVU Storkøbenhavn, videncenter for ledelse og professionsudvikling.

Oplæg 1

Teorier om samfunds- og organisationsudvikling og de ledelsesmæssige udfordringer i forbindelse med forandringsprocesser. V/ Mai-Britt Herløv Petersen

Oplæg 2

Virksomhedskultur og værdiers betydning for udviklingsprocessen og lederens interventionsmuligheder. V/Susanne Ploug Sørensen

Oplæg 3

Ledelsesroller, ledelsesopgaver, ledelsesdi-

lemmaer og ledelsesmuligheder i forandringsprocesser. V/ Elvi Weinreich

Fredag den 25. november

Christian S. Nissen, cand.scient.pol. tidligere generaldirektør i DR, og adm. Direktør for Rigshospitalet

Når de mørke skyer kommer

„– så husk der er en sol bagved. Det gælder om at finde den“.

Medarbejdere med en faglig profession motiveres mere igennem deres fag end gennem traditionelt lederskab. Med baggrund i den viden, hvordan kan vi skabe sammenhæng mellem ændringer i omverdenen, virksomhedens/organisationens bærende idéer og interne omstillingsbehov? Al ledelse går ud på at skabe forandring. – Oplægget giver konkrete anvisninger på at agere og handle i en forandringsproces.

Peter Aalbæk Jensen, direktør for Zentropa

Peter Aalbæk Jensen giver sit, måske ikke helt traditionelle, bud på god ledelse og ledelse af organisationer i forandring

Tilmelding til landsmøde og konference, den 24. – 25. november 2005, Radisson SAS, H.C. Andersen Hotel Odense, Claus Bergs Gade 7, 5000 Odense C, tlf. 66 14 78 00

Navn: _____ Cpr.nr.: _____

Privatadresse: _____ Postnummer: _____ By: _____

Telefon: _____

Arbejdsplads: _____ Stilling: _____

Adresse: _____ Postnummer: _____ By: _____

EAN nr. (skal udfyldes) _____ Telefon: _____

Jeg deltager kun i landsmødet, sæt kryds

Jeg deltager i landsmødet og konferencen, ønsker enkeltværelse (2250 kr.), sæt kryds

Jeg deltager i Landsmødet og konferencen, ønsker dobbeltværelse (2120 kr.), sæt kryds

Jeg ønsker at deltage i delforedrag v/ CVU Storkøbenhavn: nr. 1 nr. 2 nr. 3

Tilmeldingen sendes til: SL, Brolæggerstræde 9, 1211 København K, Socialfaglig afdeling, att.: Kurt Schimmell.

Gebyret opkræves på girokort, som udsendes sammen med det endelige program og deltagermaterialet. Tilmeldingen er bindende.

Omtale i vores aktivitetskalender må højst fylde 50 ord, dvs. arrangementets titel, tid og sted, deltagerbetaling, optagelseskriterier og frister.

4. august kl. 17.30

Frøbjerg Festspil: Verdenspremiere på „Den grimme Ætling“

Mødested: Danmarksgade 16, Odense.

Arr. SL Fyn

10. august kl. kl. 12-20

Ebberød Musikfestival

Programmet: Lis og Per med band synger gamle danske sange samt nogle af deres egne hits, selvfølgelig. Derefter underholder „Tirsdagsensemblet“ med alt godt fra den danske sangskat. Billy Cross og Mik Schack samt Flemming Ostermann vil spille en hel masse dejlig rock. Vi er desværre nødt til at aflyse koncerten med Birthe Kjær, men vi kan i stedet for præsentere: Ib Grønbech og Liverpoolkvarteret (The Bootles), så mon ikke vi får en lille afdeling med de gode gamle Beatlesnumre?

Prisen er kr. 150,00, og der kan betales pr. giro: 978-7429 mrk. R 72.

Se endvidere vores hjemmeside www.ebberodmedborgerhus.dk

I kan oså se annoncen her i bladet den 17. juni og 29. juli. vores tlf.nr. er 4581 4750, Ebberød Medborgerhus, Sophie Magdele-nesvej 9, 3460 Birkerød.

12. august kl. 16.30-??

Invitation til Palsgård Festspil

Mødested: Danmarksgade, Vejle.

Arr. SL's sektion for pensionister og efterlønnere i Vejle Amt

18. august kl. 14.30-21.00

„Skovbjerg, motion og fest“

Efter nybyggeri nu med markedsplads og andre aktiviteter.

Pris: 150,00 kr.

Skovbjergparken, Hagelskjærvej 15, 7430 Ikast, tlf. 9629 9010.

20. august kl. 10-16

Familiearrangement for familieplejere: SL-Fyn's familieplejenetværk inviterer på sejltur med det gode skib Galeasen „Aventura“

Mødested: Middelfart trafikhavn, Havne-gade.

Arr. Netværksledelsen Familieplejerne på Fyn

20. august kl. 9.00-??

Sommerudflugt til Skagen

Mødested: Dagcentret Perikumvej 4, Aal-borg.

Arr. SL Nordjylland

20. august kl. 12.00-20.00

Sommerfest i Parken på Andersvænge

Rosenkildevej i Slagelse

Underholdning ved Slagelse Garde, Ri-chard Ragnvald, Street Brass Band, boder med tombola, fiskedam, is pølser, kaffe, ka-ge, øl og sodavand. Der er også mulighed for at blive kørt en tur rundt i parken i det lille tog.

Tag familie og venner med til en hyggelig dag med mulighed for masser af gode op-levelser i vores smukke park.

alle er velkomne og der er gratis adgang.

Yderligere oplysninger: Vasac center 3, In-dustrivej 9, 4200 Slagelse, Hanne David-sen, 2049 9059.

22. august kl. 9.30-12.00

Stiftende møde i Netværksgruppe for familie-plejere i Sorø og omegn

Sted: Sorø-hallen, lokale nr. 1, Sorø.

Arr. SL Vestsjælland

24. august kl. 13.00-19.00

KULTUR DER DUR 2005

Plænen, Bank-Mikkelsens Vej, Gentofte.

I år er det 25 år siden, amtet overtog an-svaret for skoler, botilbud og aktivitetcen-tre til mennesker med fysisk og psykisk handicap.

Det skal fejres, og derfor danner KULTUR DER DUR denne gang ramme om jubilæet. KULTUR DER DUR byder på et varieret program: Brøderne Olsen, Birthe Kjær, ABBAtizers, Brugerbands, boder med mad og drikke.

På grund af jubilæet er der FRI ADGANG for alle.

Amtsborgmesteren inviterer på Amtsrå-dets vegne til jubilæumsreception forud for KULTUR DER DUR kl. 11.00-12.30

31. august kl. 19.00

Generalforsamling i SL-Fællesklubben for Silkeborg, Them, Ry, Gjern og Hammel

Sted: Chr. 8. Vej 3 B, gården, Silkeborg.

Arr. Bestyrelsen for SL-Fællesklubben i Sil-keborg

1. september kl. 9.00-16.00

Familieplejernes dag

Sted: Hotel Skibelund Krat, Skibelund Krat 4, 6600 Vejen.

Arr. SL Ribe

2.-4. september

Bedsteforældre weekend i Torn Trines Hus

Arr. SL's sektion for pensioniser og efter-lønnere i Vejle Amt

2.-5. september

Sensommerens seniortilbud:

Fejotur

2-dages bustur med overnatning på Fejø i Smålandshavet.

Afrejse: Fredag den 2. september fra Kø-benhavn.

Arr. „Seniorerne“ Københavns Amt

7. september kl. 9.45

Tur til Horsens Statsfængsels museum

Mødested: Parkeringspladsen ved Grillen på Trojelsevej, Ribe.

Arr. Bestyrelsen for SL seniorer i Ribe „RASK“

12. september kl. 9.00-15.00

Temadag: Pædagogisk resultatmåling – kursus med Lars Bluhme om dokumentation af det pædagogiske arbejde

Sted: Viborgseminariet, Viborg

Arr. SL Viborg

19. september kl. 9-16

Temadag: Pædagogisk Resultatmåling

Sted: SL's lokaler, Skansevej 90B, 9400 Nørresundby.

Arr. SL Nordjylland

22. september kl. 9-16

Temadag: Pædagogisk Resultatmåling

Sted: Baghuset, Dæmningen 36, 7100 Vejle.

Arr. SL Vejle

INSTITUT FOR UDDANNELSE AF MISBRUGSBEHANDLERE

v/Arne Jakobsen, psykolog/psykoterapeut og Michael Jørgensen, pædagog/psykoterapeut

Tilbyder: **1 års terapeutisk grundkursus med fokus på misbrug**

Undervisning og træning i forhold til: *misbrug, terapi, positiv tænkning, kontakt og relationer, samtaleteknik, overblik, rummelighed, forsvarsmekanismer, behov, konfliktløsning, lederskab m.m.*

Hold 04 starter d. 24. februar 22.-25. september 2005 - få ledige pladser (5 moduler á 3 døgn).

Hold 05 starter d. 02. - 05. maj 2005.

Desuden starter hold 01 i 2 årig terapeutisk uddannelse med fokus på misbrug d. 25. aug. 2005. Optagelseskrav er først og fremmest, at man har gennemført relevant basiskursus i terapi.

Ring, mail og/eller se vores hjemmeside, www.efuam.dk hvis du ønsker nærmere oplysninger og tilmeldingsblanket

Ewaldsalle 58, 6700 Esbjerg - tlf. 2270 0037 eller 2149 9486. Mail: mshj@esnet.dk

FEST I VAND

- Et eventyrland for alle sanser

Tid: uge 39, år 2005

Mandag	d. 26/9	kl. 11.00-18.00
Tirsdag	d. 27/9	kl. 09.00-18.00
Onsdag	d. 28/9	kl. 09.00-17.00
Torsdag	d. 29/9	kl. 09.00-17.00
Fredag	d. 30/9	kl. 09.00-14.00

Ekstra:

Onsdag d. 28/9 kl. 17.00-20.00: Popaften

Specialpris: 100,00 kr.

Torsdag d. 29/9 kl. 17.00 - 20.00: Ungdomsaften med rockmusik

Specialpris: 100,00 kr.

Sted: Them Svømmehal
Frisholmvej 13 A, 8653 Them

Pris: 80,00 kr. pr. person for 3 timer

Deltagere: Fysisk og psykisk udviklingshæmmede og deres hjælpere. Specielle hjælpemidler medbringes, kran forefindes.

Tilmelding: Fra den 10. og 11. august 2005 til Dybkær Specialskole tlf. 8681 4004
i tidsrummet kl. 9 - 13.

Arr.: Foreningen "FEST I VAND", Silkeborg.
Giro nr. 1950207

For mere information - tjek hjemmesiden www.festivand.dk

Spor dig ind på dit nye job

www.sl.dk

www.sl.dk

- hjemmesiden om socialpædagoger

Invitation til seminar

"Små skridt - store sejre"

Skab bevægelsesglæde og styrk den personlige udvikling hos voksne udviklingshæmmede

**Den 4. oktober 2005 på Hotel Brøndby Park eller:
Den 11. oktober 2005 på Scandic Bygholm Park, Horsens**

"Spis 6 om dagen". "Dyrk motion 30 minutter hver dag". Rådene er mange og gode og opfindsomheden stor, når sund levevis skal på spisesedlen rundt om på landets bosteder og værksteder. "Det skal være sjovt at tage sig". I praksis handler sund levevis om mere end kostændring og væggtab. Det drejer sig om mestring, personlig udvikling, livsglæde og øget livskvalitet.

Seminaret giver inspiration til, hvordan vi ved hjælp af små skridt sikrer succes frem for nederlag og således skaber rammer, hvor den udviklingshæmmede oplever kostændringer og kropslig udfoldelse som vejen til større livsglæde.

Indlægsholdere:

Birgit Munk Madsen, idræts- og socialpædagog, Idræt og Friluft, Værkstedet Århus Nord

Axel Nielsen, lektor og pædagogisk inspektør

Dorthe Buch, ernæringskonsulent, spinninginstruktør, socialpædagog, Bofællesskaberne under Handicapcenter Valdemarsgade

Britta Ortiz, læge, forebyggelsesafdelingen, Roskilde Amt

På dagen sætter vi desuden fokus på følgende:

- Hvordan styrker vi den enkeltes handlekompetence i forhold til eget helbred?
- Hvordan får vi beboerne til at synes, det er spændende og sjovt?
- Hvad siger serviceloven?
- De psykologiske barrierer, når kost- og motionsvaner skal ændres.
- Idræt og leg som pædagogisk redskab.

Læs mere på www.seminarer.dk
eller ring på 66 1590 43

Seminarer.dk
i Amter & Kommuner

Nordjylland

Sommer i SL Nordjylland

Faglig afdeling og A-kassen har følgende åbningstider i

juli måned

tirsdag, onsdag, torsdag og fredag fra kl. 09 -12.

I dette tidsrum er der åbent for telefoniske og personlige henvendelser. Der kan laves aftaler om personlige møder udenfor dette tidspunkt.

Nordjylland

Sommerudflugt til Skagen 2005

Lørdag den 20. august er dagen!

hvor du som medlem af SL Nordjylland, sammen med familien (husstanden) kan deltage i SL Nordjyllands medlemsudflugt, som i år går til Skagen.

Programmet for dagen er:

Kl. 9.00 mødes vi på Dagcentret Perikumvej 4 i Aalborg, hvor der er afgang med bus mod Skagen.

Kl. 10.00 til 10.45 holder vi ind på rastepladsen ved Øksenbjerg mellem Sæby og Frederikshavn. Her vil SL byde på formiddagskaffe. Herfra fortsætter vi turen mod Frederikshavn og Aalbæk til Skagen.

Kl. 11.45 ankomst til Skagen By- & Egnsmuseum – et børnevenligt museum

Oplev den fattige og den rige fiskers huse og se Skagens spændende redningshistorie. Leg dig ind i historien i „prøv-selv-huset“ eller nyd en forfriskning i cafeen. Her kan vi også spise vores medbragte madpakke i madpakkehuset eller i Cafeen. (her må dog ikke medbringes egne drikkevarer).

Kl. 13.30 kører bussen os til pladsen ved Grenen, hvorfra vi skal med Sandormen til toppen af Jylland.

(Der vil være mulighed for at besøge Odde Naturcenter for egen regning, voksne kr. 65, børn kr. 30)

Skagen Odde Naturcenter

På Skagens nye oplevelsescenter kommer man bag om de naturfænomener, som gør Skagen til noget helt specielt. De to have, der mødes. Råbjerg Mile. Skagen lyset. Man ser, lytter, mærker og føler sammenhængen mellem mennesket og naturen. Enestående bygningsværk, tegnet af arkitekten Jørn Utzon.

Kl. 16.00 kører bussen os retur til Dagscentret, hvor der køres over Gl. Skagen med et kort ophold ved solnedgangspladsen. Derfra kører vi med et kort ophold ved Frederikshavn direkte til Perikumvej.

Kl. 18.30 tændes der op i grillen på Perikumvej, hvor SL er vært ved grillmad. Ønsker du at nyde vin til maden, skal du selv medbringe dette. Der er mulighed for at købe øl og vand.

Praktiske oplysninger:

Pris kr. 125 for voksne og kr. 50 for børn (børn fra 4-14 år)

Alle SL Nordjyllands medlemmer + familie (husstanden) kan deltage.

Frokosten + drikkevarer skal du selv medbringe + tøj til vejret.

Tilmelding skal ske **SKRIFTLIGT** til SL, Skansevej 90B, 9400 Nørresundby – **senest den 02.08.05.**

Opgive navn, adresse, telefonnr. og antal voksne og antal børn. Tilmeldingen sker efter først til mølle princippet – og er bindende. Ved udeblivelse fremsendes regning.

Max. deltagerantal: 48 personer

Min. deltagerantal: 30 personer
Turleder Vagn Laustsen 9829 4096.

Viborg

Pædagogisk resultatmåling

Temadag – kursus med Lars Bluhme den 12. september 2005 klokken 09:00 – 15:00

I disse år er der meget fokus på dokumentation af det pædagogiske arbejde.

Behovet for dokumentation, ser dog forskellig ud alt efter om det er politikere og embedsværk eller om det er fagets udøvere selv der har brug for dokumentationen.

Når politikere og forvaltninger har travlt med at sige, at behovet for dokumentation vokser i disse år, har det ofte afsæt i de behov som „systemerne“ har for at få dokumentation for hvad pengene bruges til eller måske handler det om noget endnu mindre sympatisk – nemlig at faget til ulidelighed skal søge sin eksistensberettigelse legitimeret.

Drejeren det sig derimod om den dokumentation som fagets udøvere selv har behov for er der forståeligt nok en langt mere positiv indstilling til spørgsmålet, fordi pædagoger ofte efterlyser egnede redskaber til at tydeliggøre deres egen praksis.

Lars Bluhme der er pædagog, har udarbejdet et metode til at lave en sådan analyse eller måling af resultaterne i det pædagogiske arbejde.

Man kan med fordel læse mere på www.i-meta.dk

I Viborg udbyder vi en temadag med Lars Bluhme den 12. september 2005.

Temadagen afvikles på Viborg Seminariet.

Dagen vil komme til at indeholde såvel gode som dårlige eksempler fra praksis, gennemgang af litteratur og afprøvning af „Resultatmålingsmodellen“ og „Dagbog-StatikModellen“ i workshops.

Deltagerne vil få udleveret en CD-rom med de to modeller – parat til brug på PC eller til udskrivning og brug i håndskrift.

En væsentlig del af temadagens indhold er ud over introduktion til metoderne, at deltagerne får diskuteret forskellige tilgange til resultatmåling.

Tilmelding.

Der forudsættes et minimumsdeltagerantal på 25 for arrangementets gennemførelse.

Pris for medlemmer 300,- kr. – ikke-medlemmer 600,- kr. pr. deltager, der dækker forplejning.

Opkrævning vil ske ved fremsendelse af regning og girokort.

Der vil blive serveret formiddagskaffe med rundstykke, frokost og kaffe/kage om eftermiddagen.

Tilmelding på e-mail til viborg@sl.dk med angivelse af navn og arbejdssted eller på telefon 8661 3561 senest den 19. august 2005.

Se også www.sl.dk/viborg

Århus

Generalforsamling

SL-Fællesklubben for Silkeborg, Them, Ry, Gjern og Hammel

Onsdag d. 31. august 2005 kl. 19.00

Chr. 8. Vej 3 B, gården

Deltager/deltagere fra Århus Amtskreds kommer og fortæller – hvad der er aktuelt for tiden. Dagsorden ifølge vedtægterne.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent og referent.
2. Beretning.
3. Orientering om regnskab og budget.
4. Indkomne forslag.

5. Valg.

6. Eventuelt.

Skriftlig forslag der ønskes behandlet, skal forelægges hos SL-Fællesklubbestyrelsen 14 dage før generalforsamlingen og indsendes til:

SL-Fællesklubben, Chr. 8. Vej 3 B, gården, 8600 Silkeborg.

Efter generalforsamlingen vil SL-Fællesklubben være vært med et lettere traktement.

På gensyn.

Hilsen

Bestyrelsen for SL-Fællesklubben i Silkeborg

Vejle

SL's sektion for pensionister og efterlønnere i Vejle amt

Bedsteforældre weekend i Torn Trines Hus den 2.-4. september

For tredje år inviterer vi på dette eftertragtede sted til bedsteforældre weekend, og glæder os til at se jer igen

Pris pr. person kr. 260,-

Tilmelding senest den 18. august til:

Vera Petersen tlf. 7586 8203 eller 2382 5084

Ribe

Tur til Horsens Statsfængsels museum

SL seniorer i Ribe, „RASK“, har arrangeret en tur til **Horsens Statsfængsels museum, onsdag den 7. september 2005.** Vi skal besøge museet fra kl. 13.00 til 15.30.

Vi mødes på parkeringspladsen ved Grillen på Trøjlsvej kl. 9.45. Vi kører i egne biler, evt. samkørsel aftales ved grillen. Undervejs spiser vi egen medbragt frokost. Efter besøget i Horsens finder vi et sted til fællesspisning. RASK giver et tilskud til medlemmer af SL Ribe, evt. ledsagere betaler selv.

Tilmelding **senest den 2. september** til SL kontoret, på tlf. 7518 0066

Venlig hilsen

bestyrelsen i RASK

Den Maritime Landbase

Et tilbud til unge med særlige vanskeligheder

Landbase-skib-efterværn

www.maritim-landbase.dk

Vikarservice til dag- og døgninstitutioner
Kommer på hele Sjælland

Hammershusvej 77
4370 St. Merløse
Tlf.: 2745 8037
Fax: 5944 8037
info@best-choice.dk
www.best-choice.dk

Telefontid fra 06-24

Kursus for fagfolk

KAT-kassen og AKT-børn

Den 27. oktober 2005 i Østerbrohuset, København

Undervisere

Kirsten Callesen, psykolog og Trine Uhrskov, ba. Psyk, Aspergers Ressource Center.

Indhold

KAT står for Kognitiv Affektiv Træning. Formålet med brug af KAT-kassen er at understøtte samtaler med personer, som har svært ved at udtrykke sig konkret om følelser, tanker og oplevelser. KAT-kassen er blevet udviklet ved at kombinere elementer fra den kognitive terapi og den visuelt baserede autismedpædagogik.

Kurset er en indføring i Kognitiv Affektiv Træning af børn og unge med AKT-problematikker. Der bliver lagt vægt på at hjælpe med at skabe selvindsigt hos den unge og at styrke den unges sociale kompetencer.

Pris

Kr. 600,-

For yderligere oplysninger og tilmelding:

www.autisme.dk

Videnscenter for Autisme

Tlf.: 4511 4191 • Mail: info@autisme.dk

SL's Arbejdsskadeenhed

Har du været udsat for en arbejdsskade - og har brug for støtte, kan du kontakte Arbejdsskadeenheden i SL, Brolæggerstræde 9, 1211 København K, telefon 3396 2800 mandag- fredag mellem kl. 10-15.

På SL's hjemmeside www.sl.dk kan du i menuen Arbejdsmiljø blandt andet finde pjecen „Er du kommet til skade“.

EBBERØD MUSIKFESTIVAL

FOR 10. GANG I TRÆK

ONSDAG DEN 10. AUGUST

Lis og Per

10 års jubilæum

Obs!

CIRKULUNA

Trio from Hell

Onsdag den 10. August fra 12.00 – 20.00
Møllerborghuset, Sophie Møglhøjesvej 9, 2460 Birkend.
Billetter: kr. 150,00 pr. pers., som betales på:
Giro: 978 – 7429, mkr. R 72.
Høst inden den 5/8 af hensyn til vores planlægning, kvitteringen
følgende som adgangsbeholdning. Der kan betales ved indgangen men så
koster det 175,00 yderligere spyskatter for:
Ebberød møllerborghus 45 81 47 50 -dit sted -
Hjemside: www.østervedmøllerborghus.dk

Studio III Konference om håndtering af problemskabende adfærd

23. november 2005 på Rigshospitalet i København

I England anvendes Studio III metoden i tilbud, hvor der er risiko for at opleve problemskabende adfærd hos børn, unge og voksne med udviklingsforstyrrelser (autismespektrumtilstande og opmærksomhedsforstyrrelser), adfærdsproblemer og hos sent udviklede. Den engelske landsforening, National Autistic Society, har stor glæde af denne metode i deres skoler og andre tilbud for mennesker med autismespektrumtilstande.

Formålet med konferencen er at præsentere, hvordan man håndterer problemskabende adfærd på en ikke-voldelig, nænsom og værdig måde. Deltagerne får en bedre forståelse for og indsigt i problemskabende adfærd.

Konferencen afholdes i samarbejde med Langagerskolen, Århus.

Underviser

Andy McDonell, klinisk psykolog og leder af The Studio III Group, England

Deltagere

Fagfolk og pårørende

Sprog

Engelsk med tolkning til dansk

Pris

Kr. 600,-

For yderligere oplysninger og tilmelding:

www.autisme.dk

Tlf.: 4511 4191 • Mail: info@autisme.dk

Ribe

Familieplejerne i Ribe amt Familieplejernes dag

Torsdag den 1. september
2005

Program:

9.00-9.30 Kaffe/rundstykker og
velkomst v/ Kirsten Rotbøll, Fami-
liepleje udvalget

9.30-12.00 „Kunsten at overleve
som familieplejer“ v/Knud Birk
Pedersen, Udviklingskonsulent
se oplægget til debatten på vores
hjemmeside www.sl.dk/ribe

12.00-13.00 Frokost (incl. 1 øl eller
vand)

13.15-15.00 SL og familieplejeom-
rådet v/Mette Grostøl, socialfaglig
konsulent, SL-c

Mulige debat emner:

- Status på RUGO projektet?
- Familieplejeområdet i forhold til
anbringelsesreformen?

- Lønmodeller?

15.00-16.00 Eftermiddagskaffe og
afslutning på dagen

Arrangementet afholdes:

DATO: 1. september 2005

TID: Fra kl. 9.00-16.00

STED: Hotel Skibelund Krat, Ski-
belund Krat 4, 6600 Vejen

Kontaktperson: Kirsten Rotbøll, SL
Ribe amt, tlf. 75 25 11 44

Pris: Gratis for medlemmer samt
evt. ægtefælle

Tilmelding: Senest tirsdag, den 23.
august 2005 til amtskredskonto-

ret, Kongensgade 35,2, 6700 Es-
bjerg, eller mailes til: ribe@sl.dk,
eller faxes på: 7512 8700, senest

den 23. august 2005 med oplys-
ninger om navn, adr. og cpr. nr.

Fyn

Familiearrangement for familieplejere SL-Fyn's familieplejenetværk tilbyder:

Sejltur med det gode skib Galeasen „Aventura“

Lørdag den 20. august 2005
kl. 10.00-16.00

Med madkurv og fiskestang sejler
vi ud på krydstogt i Lillebælt. Vi
stævner ud fra Middelfart og lader
vinden bestemme hvor vi sejler
hen. Undervejs får vi historier og
beretninger fra dette spændende
farvand. For de som har lyst til at
fiske, vil der blive rig lejlighed til
dette, da skipper kender disse van-
de som sin egen bukselomme.
Medbring din egen stang eller lej
den om bord. Maden medbringer
du selv og drikkevarer købes om
bord. Der er plads til 40 personer
og tildeles efter princippet „først til
mølle“.

Mødested: Middelfart Trafikhavn,
Havnegade.

**Tilmelding senest den 8. au-
gust** til mail: fyn@sl.dk, 6611
0874, fax.: 6590 6653 eller SL Dan-
marksgade 16, 5000 Odense C.
Pris: voksne kr. 100,00 børn under
12 år kr. 50,00.

Vel mødt

Netværksledelsen

Familieplejerne på Fyn

Vestsjælland

Indkaldelse til stiftende møde i Netværksgruppe for familieplejere i Sorø og omegn

Mandag den 22. august,
kl. 09.30-12.00.

I Sorø-hallen, lokale nr. 1, Ring-
stedvej 20, 4180 Sorø.

Har du lyst til hyggeligt kollegialt
samvær, erfaringsudveksling og
faglig debat, så er du meget vel-
kommen til at deltage.

Tilmelding til:

Helle Carstensen

Tlf. 39.4.0.16.69

e-mail:

fam.carstensen@adslhome.dk

Roskilde

Ændring af kontortid pr. 1.8.2005

Kære medlemmer

SL-Roskilde har besluttet at ændre
kontor- og telefontider pr. 1. au-
gust 2005.

Du vil kunne træffe os på kontoret
mandag, onsdag og torsdag 9.30
-14, tirsdag 13-16, fredag lukket.
Ændringen vil træde i kraft man-
dag den 1. august. Fredag den 5.
august er således den første fre-
dag, hvor kontoret vil være lukket.
Venlig hilsen og på gensyn
SL-Roskilde

København, Roskilde og Bornholm

Åbningstider i SL A-kassen for København, Roskilde og Bornholm

I sommerperioden fra 27. juni til
14. august 2005 har vi åbent:

Tirsdag, onsdag og fredag

fra kl. 9 til kl. 13.30

Mandag og torsdag lukket

Tuborg Boulevard 3
2900 Hellerup

TELEFON
39 45 45 45

Mandag-torsdag: kl. 8.30-16.00
Fredag: kl. 8.30-15.30

Pensionsordningen af 1976

Statens Regnskabsdirektorat
Borgergade 18, 1017 København K.
Telefon 33 92 88 00.

SL's ombudsmand

SL's Klagenævn

SL har sit eget uvildige klage-
nævn.

Klagenævnet skal sikre, at
medlemmer, der mener, at der
er begået fejl eller forsøm-
melser ved behandling af de-
res individuelle medlemssag
– enten af amtskredsen eller
af forbundet – kan få en upar-
tisk instans til at vurdere sa-
gen eller beslutningen, der er
truffet af amtskredsbestyrel-
sen eller forbundet.

For at SL's klagenævn kan be-
handle en sag, skal klage-
mulighederne internt i SL være
udnyttet. Sagen må endvide-
re ikke være rejst ved dom-
stolene.

Klagenævnet består af en
landsdommer samt to med-
lemmer af SL. Nævnet er uaf-
hængigt af SL og dets udtalel-
ser er vejledende.

Klagevejledning:

Der kan klages over sagsbe-
handlingen i SL i individuelle
medlemssager, hvor medlem-
met har en væsentlig, indivi-
duel interesse.

Klagefrist:

Klagen skal være SL/Klage-
nævnet i hænde senest fire
uger efter at medlemmet har
modtaget afgørelsen.

Amtskredsniveau:

Et medlem, der vil klage over
fejl og forsømmelser i forbin-
delse med en sag, der er be-
handlet i amtskredsen, skal
først klage til amtskreds-
bestyrelsen.

Forbunds niveau:

Hvis man er utilfreds med
amtskredsbestyrelsens afgø-
relse, kan der herefter klages
til SL's Forretningsudvalg.

Klagenævn:

Såfremt man er utilfreds med
Forretningsudvalgets afgørel-
se, kan der efterfølgende kla-
ges til SL's Klagenævn.
Da klagenævnet har adresse
udenfor SL, skal den skriftlige
klage sendes til:

**SL's Klagenævn
c/o Mogens Kroman
Holmager 33
4171 Glumso**

Bliv set - brug farver

Det er ikke dyrt at sætte kulør på tekstside- og
stillingsannoncer i
Socialpædagogen.

Prisen er kun 790,00 kroner for 4 farver.

Benyt muligheden for at give din annonce et farvepift og gør
den dermed ekstra iøjnefaldende.

Se øvrige oplysninger om tekstsideannoncer,
samt produktionsplanen for 2005
på SL's hjemmeside: www.sl.dk

for SL-medlemmer, der arbejder inden for følgende områder:

Hospitalspædagoger ved somatiske og psykiatriske afd./ambulatorier

www.hospsyk.dk

Netværksansvarlig:

Inger Hedegaard

Klintebakken 65, 6933 Kibæk

Tlf. 9719 2214

e-mail: inped@ringamt.dk

Økonomiansvarlig:

Anne Beese

Tlf. 6613 6745

e-mail: e.a.b@mail.dk

Sikrede døgninstitutioner for unge under 18 år

www.sl.dk/sikrede

Netværksansvarlig:

Kurt Rasmussen

Munkebjergvej 50,

5000 Odense C

Tlf. 6614 2129

Mail: munkebjergvej50@privat.dk

Økonomiansvarlig:

Mette K. Andersen

Tlf. 4752 8467

Domsanbragte

Netværksansvarlig:

Johs. Jørgensen, Ørskovvej 35,

Snejbjerg, 7400 Herning

Tlf. 9716 2850

e-mail: nhoa4@ringamt.dk

Ældre

www.eldrenetverket.dk

Netværksansvarlig:

Jytte Juul

Kejsergade 8, Bov, 6330 Padborg

Tlf. 7467 5267

e-mail: jj@eldrenetverket.dk

Økonomiansvarlig:

Else Marie Sørensen

Tlf. 7544 5588

Senhjærnskadede og bevægelses-handicappede

Netværksansvarlig:

Vanda Thorup

Hjemmestøtten, Grønnegade 47, 1.

8000 Århus C

Tlf. 8676 0414, mob. 5157 5512

bofhjemstgroenneg@fa.aarhus.dk

Økonomi- og hjemmsideansvarlig:

Lars Hodal

Tlf. 4576 4528

Stofmisbrugsområdet

Netværksansvarlig:

Ingelis Langgaard

KABS, Bakken 3

2600 Glostrup

Tlf. 2032 7151

e-mail: ikka@ikast.dk

Økonomiansvarlig:

Ingrid Lund Sørensen

Tlf. 5150 2782

e-mail: ings@fa.dk

Kuratorer/-familieplejekonsulenter

Netværksansvarlig:

Vibeke Reinhard

Storegade 56, 4800 Stege

Tlf. 2041 8973

e-mail: vir@moenkom.dk

Døve

www.sl.dk/deaf

Netværksansvarlig:

Anne Buss

Center for Døve AJ

Oktobervej 22, 2730 Herlev

Tlf. 4485 6048 / 2140 2503

e-mail: annebuss@tdcadsl.dk

Sindslidende

Bjarne Møller:

Tlf. arb. 7789 6165/5157 6621

Tlf. priv. 8616 7034

Mail: bm@fa.aarhus.dk

Morten Schuster

tlf. arb. 3957 5632

Aflastningsinstitutioner

Netværksansvarlig:

Gitte Dam

Munkebakken 9, Skærup

7080 Børkop

Tlf. 7583 3444 / 5151 9301

gdam@cfa.vejleamt.dk

Økonomiansvarlig:

Ina Nielsen

Tlf. arb. 6310 5018

Bosteder for børn og unge med varigt nedsat funktionsevne

Netværksansvarlig:

Jan Kotschenreuther

Camillehusene

Bank-Mikkelsens Vej 14

2820 Gentofte

Tlf. 3957 3822

Økonomiansvarlig:

Maja Rongen Jensen

Tlf. 3957 3820

Kommunale fritidstilbud til mennesker med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser

Netværksansvarlig:

Vinni Pedersen

Café Himmelblå, Sydtoften 8

7200 Grindsted

Tlf. 7532 5950, svp@grinsted.dk

Økonomiansvarlig:

Linda Ruby

tlf. 7554 3443,

liu@kolding.dk

Marginaliserede og udstødte

Netværksansvarlig:

Peder Larsen

St. Dannesbo

Bryllevej 20, 5250 Odense SV

Tlf. 6028 0575

Økonomiansvarlig:

Gitte Helle Lundgren

Tlf. 6396 0211

gilu@dannesbo.fyns-amt.dk

Opholdssteder

Netværksansvarlig:

Jack Volkmann

Bakkegården, Ranvstrupevej 2

Gundslevmagle, 4863 Eskildstrup

Tlf. 5445 4541

bakkegaardenfalster@tdcadsl.dk

Familiepleje

Netværksansvarlig:

Lilli Bach Andersen

Løjenkærvej 16, 8300 Odder

Tlf. 8692 8257

mail: toesen@andersen.tdcadsl.dk

Småbørns- og familieinstitutioner

Jette Hørby

Vallø Strand

Tlf. 5626 0555

Faglige netværk i SL

Undertegnede ønsker at indmelde mig i nedennævnte faglige netværk i SL

Netværkets navn: _____

Fornavn(e): _____

Efternavn: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

Privattelefon: _____

Arbejdstelefon: _____

CPR-nr.: _____

Stillingsbetegnelse: _____

Arbejdsplads: _____

_____

Mit arbejdsområde omfatter: _____

_____

Indsendes til SL, Brolæggerstræde 9, 1211 København K

Nordjyllands Amt

SL-kontor:

Skansevej 90B
9400 Nørresundby.
Tlf. 9812 9899 – fax 9812 9129.
E-mail: nordjylland@sl.dk
Hjemmeside: www.sl.dk/nordjylland
Åbningstid: mandag lukket, tirsdag 9-13, onsdag 9-13, torsdag 13-17, fredag 9-13.
Amtskredsform.: Peter S. Kristensen.
Tlf. privat: 9883 8700.
A-kasse:
Tlf. 9812 9899.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Viborg Amt

SL-kontor:

Vendersgade 5, 8800 Viborg.
Tlf. 8661 3561 – fax 8662 8280.
E-mail: viborg@sl.dk
Telefontid: mandag-onsdag 10-13, torsdag 13-17, fredag lukket.
Personligt fremmøde gerne efter aftale.
Amtskredsformand: Poul Ole Jensen.
Tlf. privat: 9787 5425
A-kasse:
Samme adresse som ovenfor.
Tlf. 8661 3200 – fax 8662 8280.
Telefontid: mandag-tirsdag 10-13, torsdag 13-17, onsd. og fredag lukket.
Personligt fremmøde gerne efter aftale.

Århus Amt

SL-kontor:

Frichsparken,
Søren Frichs Vej 42, C, stuen
8230 Åbyhøj
Tlf. 8730 8590.
Fax 8619 3767.
E-mail: aarhus@sl.dk
Åbningstid: mandag 9.30-12, tirsdag-onsdag 9-12, torsdag 13-17, fredag lukket.
Amtskredsformand: Runa Stach.
Tlf. privat: 8698 8945.
A-kasse:
Tlf. 8730 8595.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Ringkjøbing Amt

SL-kontor:

Knud Rasmussensvej 10,
7500 Holstebro.
Tlf. 9610 1100 – fax 9610 1109.
E-mail: ringkjoebing@sl.dk
Åbningstid: mandag 9.30-14.30, tirsdag og onsdag 9.30-13.00, torsdag 13-16, fredag lukket.
Amtskredsformand:
Kirsten Hornbæk.
Tlf. privat: 2045 2716.
A-kasse:
Tlf. 9610 1101.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor, dog mandag 9.30-12.00.

Vejle Amt

SL-kontor:

Dæmningen 38, 7100 Vejle.
Tlf. 7583 1199 – fax 7583 5115.
E-mail: vejle@sl.dk
Åbningstid: Tirsdag, onsdag og fredag 9-12.30, torsdag 12.30-17, mandag lukket.
Amtskredsformand: Hanne Ellegaard.
Tlf. privat: 7582 2028.
A-kasse:
Tlf. 7583 1199.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Ribe Amt

SL-kontor og A-kasse:

Kongensgade 35, 6700 Esbjerg.
Tlf. 7518 0066 – fax 7512 8700.
E-mail: ribe@sl.dk
Åbningstid: tirsdag, onsdag og fredag 9.00-12.30, torsdag 12.30-17.00, lukket mandag.
Personligt fremmøde helst efter aftale.
Amtskredsformand: Michael Madsen.

Sønderjyllands Amt

SL-kontor:

Skånevej 13, 6230 Rødekro.
Tlf. 7366 1940 – fax 7366 1939.
E-mail: soenderjylland@sl.dk
Åbningstid: tirsdag, onsdag og fredag 9-12.30, torsdag 12.30-17, mandag lukket.
Personligt fremmøde helst efter aftale.
Amtskredsformand: Poul Flack-Jensen.
Tlf. privat 2085 8828.
A-kasse:
Tlf. 7366 1948.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstider som ovenfor.

Fyns Amt

SL-kontor:

Danmarksgade 16, 5000 Odense C.
Tlf. 6611 0874 – fax 6590 6653.
E-mail: fyn@sl.dk
Åbningstid: mandag lukket, tirsdag-fredag 10-14.
Amtskredsformand: Susanne Døssing.
Tlf. privat 6610 7532.
Jobanvisning: tlf. 6611 0874.
A-kasse:
Tlf. 6611 0874.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Storstrøms Amt

SL-kontor:

Torvet 2, 4800 Nykøbing F.
Tlf. 5484 1919 – fax 5484 1917.
E-mail: storstroem@sl.dk
Åbningstid: mandag lukket, tirsdag-fredag 10-14. Telefontid: 9.30-12 og 12.30-14.
Amtskredsformand: Marie Sonne.
Tlf. privat: 5671 1032.
A-kasse:
Tlf. 5484 1918.
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Hvor skal man henvende sig?
Alle henvendelser skal rettes til SL's amtskredskontorer.

Ved spørgsmål i forbindelse med arbejdsløshed og arbejdsløshedsdagpenge skal der rettes henvendelse til det lokale a-kassekontor.

Ved spørgsmål i forbindelse med efterløn (efterlønsbevis, overgang til efterløn, skattefri præmie etc.), skal der rettes henvendelse til efterlønsgruppen tlf. 8744 8550 alle hverdage fra 10-15.

Undtaget herfra er dog følgende: spørgsmål om medlemskab (ud- og indmeldelse, overflytning, navn/adresseændring, ændring i ansættelsessted, kontingent mv.) rettes til SL's hovedkontor (adresse og tlf.nr. se modsatte side). Forespørgsler kan rettes telefonisk, men alle ændringer bedes rettet skriftligt med angivelse af medlemsnummer (= cpr.nr.).

Vestsjællands Amt

SL-kontor:

Japanvej 3, 4200 Slagelse.
Tlf. 5856 5452 – fax 5856 5450.
E-mail: vestsjaelland@sl.dk
Hjemmeside: www.sl.dk/vestsjaelland
Åbningstid: Mandag lukket, tirsdag til torsdag 9-15, fredag 9-13.
Amtskredsformand: Jan Vium.
A-kasse:
Tlf. 5856 5452
Samme adresse som ovenfor.
Samme åbningstid som ovenfor.

Roskilde Amt

SL-kontor:

Hersegade 20, 1.th., postboks 614, 4000 Roskilde.
Tlf. 4636 7725 – fax 4634 6669.
E-mail: roskilde@sl.dk
Åbningstid: mandag, onsdag og torsdag 9.30-14, tirsdag 13-16, fredag lukket.
Amtskredsformand: Britta Leth Madsen.
A-kasse:
Tlf. 3525 0720.
Hejrevej 43, 5., 2400 København NV
Åbningstid: tirsdag til fredag 9.00-13.30, lukket mandag.

Frederiksborg Amt

SL-kontor:

Østergade 6 B, postboks 100,
3400 Hillerød.
Tlf. 4820 9240 – fax 4820 9249.
E-mail: frederiksborg@sl.dk
Åbningstid: mandag-torsdag 10-14, fredag lukket.
Dagligt lukket fra 12-12.30.
Amtskredsformand: Elin Jensen.
A-kasse:
Tlf. 4820 9246.
Østergade 6, 1., postboks 177,
3400 Hillerød.
Åbningstid: mandag lukket, tirsdag, onsdag og fredag 10-14.30, torsdag 14-16.

Dagligt lukket fra 12-12.30.
Personligt fremmøde gerne efter aftale.

Københavns Amt

SL-kontor:

Hejrevej 43, 5.,
2400 København NV
Tlf. 3525 0700 – fax 3525 0718.
E-mail: kbh-amt@sl.dk
Åbningstid: tirsdag til fredag 9.00-13.30, mandag lukket.
Amtskredsformand: Uffe Torup Kristensen.
Tlf. privat: 4828 6755.

A-kasse:

Tlf. 3525 0720.
Samme adresse som ovenfor.
Åbningstid: tirsdag til fredag 9.00-13.30, lukket mandag.

Bornholms Regionskommune

SL-kontor:

Storegade 38, 3700 Rønne.
Tlf. 5695 7136 – fax 5694 5204.
E-mail: bornholm@sl.dk
Åbningstid: mandag lukket, tirsdag-fredag 9-14.
Amtskredsformand: Niels Jørgensen.
A-kasse:
Tlf. 3525 0720.
Hejrevej 43, 5., 2400 København NV
Åbningstid: tirsdag til fredag 9.00-13.30, lukket mandag.

Københavns og Frederiksberg Kommuner

SL-kontor:

Hejrevej 43, 5.,
2400 København NV
Tlf. 3525 0710 – fax 3525 0718.
E-mail: kbh-frb@sl.dk
Åbningstid: tirsdag til fredag 9-13.30, mandag lukket.
Amtskredsformand: Ole Larsen.
Tlf. privat: 3332 1819.
A-kasse:
Tlf. 3525 0720.
Samme adresse som ovenfor.
Åbningstid: tirsdag til fredag 9.00-13.30, mandag lukket.

Akassen København, Frederiksberg, Roskilde, Bornholm:
E-mail: slak@sl.dk

SLA – Efterlønsgruppen

Postboks 2480
Søren Frichs Vej 42 C, Stuen
8230 Åbyhøj
tlf. 8744 8550
E-mail: efterlonsgruppen@sl.dk
Åbningstid: alle hverdage fra kl. 10-15

Pædagogstuderendes LandsSammenslutning

Bredgade 25 F
1260 København K
Åbningstid: Mandag-onsdag 10-15, torsdag 10-17, fredag lukket.
Telefon: 3393 0911.

Socialpædagogen

Nr. 15/ 2005 / 29. juli

Sommer på museet

Kommer man til København i løbet af sommeren, var det måske en idé at besøge Arbejdermuseet. Her kan man opleve faner, bannere og „Danmark for Folket“

UDSTILLINGER ■ Sidste sommer var Arbejdermuseet desværre lukket på grund af den underjordiske udvidelse med nye udstillingslokaler, men i år er museet atter åbent for publikum.

Som særlig sommerudstilling er den fredede festsal – arbejdernes ældste mødesal i Danmark – udsmykket med faner fra den danske fagbevægelse. Et udvalg af faner og bannere fra forskellige snedkerfagforeninger er hængt op, som om vi skal til generalforsamling i forbundet. Flot, spektakulært og næsten helt igennem rødt. Den ældste af de mange faner er fra 1874.

De faste udstillinger

Men der er også lejlighed til at se på museets klassiske udstilling om hverdagen i 1950'erne. Efter udvidelsen sidste år er den populære udstilling delvis fornyet med blandt andet et mekaniker-værksted og et afsnit om sporten dengang.

Gratis adgang

SL er blandt de LO-forbund, der har indgået aftale om gratis adgang for deres medlemmer til Arbejdermuseet. Man kommer ind på museet ved at vise det LO Plus kort, som SL i foråret sendte til alle medlemmer.

Fra Arbejdermuseets virtuelle forestilling „Danmark for folket“: Forstander Hjalmar Gammelgaard taler på Roskilde Højskole. Én af filmens scener viser mange unge mennesker, socialdemokrater, på vej til Roskilde Højskole, der var én af arbejderbevægelsens kulturelle højborge. Her udviklede og dannede man arbejderklassen. (Foto: AM/ABA)

Endvidere kan man besøge Yrsa Sørensens lejlighed, en ægte københavnerhistorie. Hun flyttede ind sammen med sine forældre i 1915 og overlod lejligheden fuldt og helt til museet i 1990, da hun ville på plejehjem.

I udstillingen „Trange Tider“ kan gæsterne opleve et kort øjeblik af en ulidelig morgen i et arbejderhjem under krisen i 1930'erne.

Den sidste af de faste udstillinger er historien om arbejderbevægelsen gennem 1900-tallet og om skabelsen af den danske velfærdsstat. I den udstilling kan man blandt andet møde den berømte whiskykaraffel, som Stauning i 1933 hældte af, da han en sen nat – med et tilbud om „en

whisky at gå hjem på“ – lokkede kollegerne fra Venstre og De Radikale til at blive lidt længere. Resultatet blev „Kanslergadeforliget“ – den første væsentlige socialreform i Danmark.

Som noget nyt viser museet i år også en virtuel udstilling. På www.arbejdermuseet.dk kan man klikke ind på den socialdemokratiske propagandafilm „Danmark for Folket“ fra 1937. Filmen kan ses i sin helhed og når som helst stoppes for supplerende informationer efter eget ønske.

Museet i København har åbent alle dage 10-16, mens „Danmark for Folket“ kan ses på nettet alle dage, døgnet rundt.